

KÖZGAZDÁSZ

A BUDAPESTI KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

XXXIII. ÉVFOLYAM, 15. SZÁM

ÁRA: 5 FORINT

1990. OKTÓBER 20.

Megerősítették a vezetést: 97 igen, 7 nem, 2 tartózkodás – A TDDSZ javaslata: új rendszerben új egyetemet – Három szakmai bizottságot Újabb reformhullám az egyetemen!

Megerősítette az egyetem jelenlegi vezetésének megbízatását és három bizottságra bízta a következő évtől szükséges változtatások előkészítését az október 10-i egyetemi küldöttértekezlet.

Öt percet vett igénybe az első napirendi pont. A küldöttek úgy döntöttek, hogy az új felsőoktatási törvénnyel párhuzamosan megszűlő új egyetemi szervezeti és működési szabályzat elkészültéig értelem szerű módosításokkal a jelenlegi SZMSZ marad érvényben.

A második napirendi pont egy egyetemi vezető testületei (egyetemi tanács, kari tanácsok), illetve vezetői (tanszékvezetők, dékánok és helyettesek, rektor és helyettesei) megbízatásának megerősítése volt. Vita akörül alakult egyetemi szervezeti és működési szabályzat elkészültéig értelem szerű módosításokkal a jelenlegi SZMSZ marad érvényben.

A tanév végéig. Az új rektor megválasztásának határideje 1991. június 30., az új vezetés hivatalba lépésének pedig szeptember 1. Ha a jövő év első felében nem fogadja el a parlament az új felsőoktatási törvényt, akkor — az addig rendelkezésre álló információk (törvényi irányelvek, koncepció stb.) tudatában — egy újonnan összehívott egyetemi küldöttgyűlés dönt az egyetem

új szervezeti és működési szabályzatáról, áttekinti a jövőre egyetem kialakításáról folytatott előkészítő munkát és mindezek tükrében, figyelembe véve a bevételek, ezeknek megfelelően bonyolítja le a választásokat is.

Ezután a küldöttgyűlés módosításokkal elfogadta a Tudományos Dolgozók Demokratikus Szakszervezetének javaslatát arról, hogy hogyan

meddig szóljon ez a megerősítés.

Két, majdnem szavazásra bocsátott javaslat és több ötlet hangzott el az ügyben. Az első majdnem szavazásra bocsátott indítvány szerint a felsőoktatási törvény megszületéséig szól volna a megbízatás. Ezzel szemben felmerült, hogy semmi biztosíték nincs arra, hogy ez a törvény idén nyárig megszületik. Így viszont a „végtelenségig” nyúlhat egy új egyetemi vezetés, illetve egy új egyetemi struktúra felállása. Ezért az a javaslat hangzott el — később majdnem szavazási alternatívává vált —, hogy a tanév végéig, egy akkor összeülő újabb egyetemi küldöttértekezletig szóljon a mostani vezetés megbí-

zatása. Az ötletek pedig a következők voltak: A megbízatás szóljon akkor is a tanév végéig, ha az új felsőoktatási törvény ez előtt az időpont előtt születne meg; szóljon az 1991-es naptári év végéig, hogy még a régi, tapasztalt vezetés alkudozhasson az egyetem 1992-es költségvetési támogatásáról; szóljon a vezetők eredeti mandátumainak lejártáig (ez egyeseknél június, másoknál még két év stb.); szóljon akármeddig, de korlátozott döntési jogkörrel.

Végül is első körben titkos szavazással abban a kérdésben döntött az értekezlet, hogy megerősíti-e a jelenlegi vezetők megbízatását vagy sem.

97-en voltak melletté, 7-en ellene, 2-en tartózkodtak.

Az időtartam kérdésében pedig elfogadták azt a kompromisszumos (?) javaslatot, mi-

szint: Az egyetem vezetői testületét, illetve vezetői megbízatásukat megerősítik.

Készítse elő egyetemünk a változtatásokat,

amelyeket elsősorban a politikai változások (rendszer-változás) tesznek lehetővé intézményünkben a jövő évtől kezdődően. E javaslat időközben —

egy kiegészítés nyomán — összeolvadt az egyetemi vezetés indítványával is. Így a javaslatcsomagmal szemben csak egy

(Folytatás a 3. oldalon.)

Egy pofon ha csattan Faji ellentétek az USA-ban, többek között erről is beszél Palánkai Tibor cikkében

Fotó: Rózsa Gábor

A HT kétharmada marad Hűspénz: pestieknek 1300, vidékieknek 1950 Ft

Háromnegyed óras ügyrendi vitával indított az október 11-ei hallgatói gyűlés. Negyed-, ötödéves diákok felvetették ugyanis, hogy az egy héttel korábban összeült hallgatói gyűlés az ő évfolyamuk számára kedvezőtlen döntést hozott az ösztöndíjak elosztá-

sának ügyében. Ezért javasolták, hogy az új ülés tárgyalja újra az ösztöndíjak kérdését. Erveik szerint az a szisztéma, hogy csak az évfolyam-átlagot elérők kapnak ösztöndíjat, igazságtalan a felső két éven, mivel — szemben az alsóbb évekkel — ezek nem ho-

mogén évfolyamok, szakonként nagyon eltérő átlagok érhetőek el stb. Ezzel szemben állt az a tény, hogy egy héttel korábban mindezt ugyanígy jel lehetett volna vetni; egy legitim ülés legitím döntéseit újratárgyalni — ez lezárhatatlan újraddöntési folyamatnak nyithatna utat, következképpen végtelen hosszúságúra nyúló üléssorozatokhoz vezetne stb. A javaslatot végül nagy többséggel elvetették a jelenlévők.

Az első napirendi pont az alaptámogatás (hűspénz) bu-

gozattal szembeni bizalmatlansági indítványukat, amelynek alapvető indoka az volt, hogy a HT jelenlegi felállításában nem képes kellő hatékonysággal képviselni a II. vagy I. évfolyamok érdekeit, ahogy a pót ZH-k esetében sem volt képes erre. A tagozat a pót ZH-k eltörlésének tudomásul vételével főleg a II. évfolyam rovására érvényesítette a többiek érdekeit, mivel ez a korosztály nem részesedik azokból az előnyökből — orszámszökkenés stb., amelyekért cserébe elvették a pót ZH-it. (Az órarendjük ezen kívül nem változott.) Az ellenérvek szerint egyrészt már a két gyűlés közt eltelt egy hét alatt sikerült több vizsgázi lehetőséget ki-harcolni a második negyed-

„A létszámot a körülményeknek kell alárendelni”

Az előzetes jelentkezések alapján némi fogalmunk lehet már arról, melyik szakirány körülbelül milyen érdeklődésre számíthat jövőre. Összhangba hozhatók-e a diákok elképzelései azzal, amit az egyetem kínálni tud, erről kívánt tájékozódni Balogh Erika HT-elnök Bánfi Tamás tanszékveze-

től a pénzügyi szakirányt illetően. — Az előzetes érdeklődés óriási a pénzügyi szakirány iránt, képes-e a tanszék mindenkit fogadni? — Bánfi Tamás: — Ha minden változatlan marad jövő szeptemberig, akkor

hogy e tárgy elég jó legyen, ugyanakkor például a számonkérés szigorú elriaszthatja azokat, akik könnyebbre számítottak a pénzügyi szakirányt illetően, mint amit e tárgynál most tapasztalnak.

Balogh Erika: — Számítaniuk kell arra, hogy a diákok nagyon erősen ellenézni fogják, hogy szakiránykeretszámok alkalmazásával újabb szűrő épüljön be a képzési rendszerbe, immár a negyedévesek számára.

Bánfi Tamás: — Az előzetes fölmérés szerint 200-250 jelentkező lesz a pénzügyi szakirányra, ez az egyetemi ágra kerülő évfolyamnak körülbelül a fele. Ha

az egyetem egész rendszere nem változik meg alapjaiban a következő tíz hónapban, akkor ez a szám képtelenség, erről a létszámról szó sem lehet.

Balogh Erika: — Túljelentkezés abból is adódhat, hogy egyelőre nem tudjuk, milyen lesznek a szakirányok, milyen követelményt támasztanak, a pénzügy viszont ismert, a színvonal is belátható.

Bánfi Tamás: — Gondolom, az is választási szempont, hogy ha a gazdaságban tartósak lesznek a mostani folyamatok, akkor a bankszakma, a pénzügyek világa biztos

(Folytatás a 2. oldalon.)

A nyugati gondolkodás fő áramlatában

Van realitása vagy csak vágyálom, hogy Magyarország képes felzárkózni Európához? A kérdés manapság a viták egyik slágertémája. Vannak akik derülötök, némelyek a vészharangot kongatják jövőnkkel illetően.

Balkanizálódunk, vagy Európáivá válunk? A kérdést Palánkai Tibornak, a világgazdaságtan tanszék vezetőjének tettük fel, akinek a kutatásai az európai integrációra irányulnak, s tudomásunk szerint az elmúlt tanévben egyesült államokbeli tartózkodása során éppen ezzel foglalkozott.

Túlzott illúzióink vannak

— Valóban tíz hónapot töltöttem New Yorkban, az úgynevezett

Kelet-Nyugati Biztonsági Kérdések Intézeténél, ahol beindult egy kutatási program a Kelet-európai országok integrációja vagy reintegrációja a világgazdaságban címmel. Magam részéről az intézetben a Közép- és Kelet-Európa integrációjának lehetőségei az európai gazdaságban témát kutattam, különös tekintettel Magyarországra és az EK viszonyára. Ebben részletesen foglalkoztam a magyar-EK viszonytal, szélesebben Magyarország Európába való bejutásának a lehetőségeivel és vizsgáltam az érdekeket és ellenérdekeket mind a két oldalon. Főként Magyarországra koncentráltam, de mindig próbáltam kelet-közép-európai általánosításokat és összehasonlításokat tenni, hiszen különösen

az EK részéről elég határozott az a politika, hogy a régiót blokkként kezeljék. Egységes elbánság próbál kialakítani és ez egy kicsit azt is jelenti, hogy nekünk túlzott illúzióink vannak abban, hogy mi külön is be tudunk jutni az EK-ba, az összes több kelet-európai ország nélkül. Tény persze, hogy az EK differenciálni fog a reformok, az átalakulás és a demokratizálódás előrehaladása függvényében. Biztos, hogy Romániát vagy Bulgáriát nem fogja egyformán kezelni Magyarországgal. Mindennek ellenére ezzel a blokkpolitikával számolni kell. — Végül is milyen következtetésre jutott, vannak-e Magyarországnak alternatívái a jövőbeni fejlődési útját illetően? — A tanulmány fő tétele az, hogy nekünk nincs más

választásunk, csak Európa, ezen belül az EK-hoz, mint gazdasági, politikai erőközpont, ha úgy tetszik fejlődési gravitációs központhoz kell csatlakoznunk. Magyarország világgazdasági és európai integrációja, nem egyszerű alternatíva, hanem abszolút szükségszerűség. Tegyük először rendet saját házuk táján, mondják, a baj csak az, hogy nincs „saját házuk tája”.

Nyugaton tanácsolják, hogy először a KGST-partnereinkkel kelle-

Ne irritáljuk a Szovjetuniót

— Említette, hogy az ön számára is meglepő fenntartással fogadták nyugati körökben a kelet-európai változásokat.

— Természetesen a kelet-európai forradalmi fejleményeket ott is euforikus lelkesedéssel fogadták, s ez volt a jellemzője a közvéleményi reagálásoknak és a hivatalos megnyilatkozásoknak is. Ugyanakkor ithonról talán a sajtó és hírközlési

ne integrálódunk, mert nem vagyunk még felkészülve a nyugati piac kíméletlen versenyére. A javaslat hasonló ahhoz, hogy tanuljunk meg először úszni, mielőtt a medencébe lépünk, pontosabban olyan medencében kellene ezt tennünk, ami nem nincs víz. Európa, mit fejtett világgazdasági központ, a földrajzi közelség, a történelmi hagyományok, a kapcsolati intenzitások alapján Közép-Európa és Magyarország természetes integrációs partnere.

visszhangok hangosabbnak tűnhetnek, s a hivatalos udvariaskodás ködfüggönyéről saját képünk fényesebben verődhet vissza. Én e ködfüggöny mögött abban a szerencsés helyzetben voltam, hogy a helyszínről „élőben” voltam részese ezeknek a reagálásoknak és közvetlenül találkozhatam azok sokrétűségével. Az intézet ilyen szempontból különösen kedvező és érdekes

(Folytatás az 5. oldalon.)

— Ha én gazdag lennék...

Fotó: Forrai Zsolt

dapestiek és vidékiek közti felosztási arányának kérdése volt. Ez ügyben egy héttel korábban érvénytelen döntés született. (Az adott kérdésben szükséges kétharmados helyett egyszerű többséggel fogadták el az 1:2-es arányt.) Most négy lehetőség közt választhattak a jelenlévők:

	Budapest	Vidék	Arány
1.	1100	2150	1:1,95
2.	1250	2000	1:1,6
3.	1300	1950	1:1,5
4.	1400	1850	1:1,32

Az első két szavazási körben kiesett a 2. és a 4. változat, a harmadikban a szükséges kétharmadosnál kisebb arányban, 154:139-re a harmadik variáció került fölénybe. Ezután elég hosszú vita folyt a 200 forintos különbségről. Ennek végén úgy tűnik, a jelenlévők körében győzött a belátás, amely a következőképpen fogalmazódott meg: vannak gazdag vidéki és szegény pesti diákok, nem ez a kicsi pénz fogja tehát kiegyenlíteni a pestiek és vidékiek létfenntartási költségei közötti különbséget. Így 197:72 arányban a 3. felosztási javaslatot, a 2:3-hoz arányt fogadta el a hallgatói gyűlés.

Ezt követően az egy héttel korábbi gyűlés mintájára 50-60-as létszámmra zsugorodott az értekezlet és átvonult az I. előadóra. A II. évesek fenntartották a hallgatói ta-

évre a másodévesek számára és további ZH-időszakokra is megvan ennek a lehetősége. Másrészt a HT leváltása rontaná a hallgatók érdekérvényesítési esélyeit, hiszen mire egy új testület jártassá válna az egyetemi döntéshozatal útvesztőiben, addigra sok mindent eldöntöttek nélküle. Ez különösen kellemetlen akkor, amikor új reformmunkálatokba kezd az egyetem, amit az ifjúságnak kontrollálnia kellene a maga szempontjai szerint. Sok minden elhangzott még pro és kontra (főleg a jelenlegi HT mellett), miközben négy HT-tag és egy-póttag lemondott. (Gallai Sándor, Horn Gyula, Szabó Attila III. évfolyamosok és Csorba László II. évfolyamos, illetve Semsey Barna II. évfolyamos diák). Helyükre hallgatói népszavazás útján hamarosan új tagokat választ az egyetem diáksága. (Nosza másodévesek, többen vagytok, mint a harmadikosok!)

Végül is 34-en bizalmatlanságot nyilvánítottak a jelenlegi tagozatnak, 14-en új HT választása mellett voksoltak és 11-en tartózkodtak a szavazástól. A hallgatói gyűlés bármely létszáma mellett határozatképes, előre meghirdették, hogy bizalmi szavazás lesz — tehát akit érdekelt az ott lehetett volna —, így a tagozat szabályszerűen megfelelt ennek a kihívásnak.

K. S.

Minek örül az Attila, annak, hogy lemondta?
Fotó: Forrai Zsolt

Egy fiatal tudományról: a gazdaságpszichológiáról

Kaderják Péter 1987-ben végzett egyetemünkön. Ezután a vállalati gazdaságtan tanszékére került, ahol környezetgazdaságtannal foglalkozott. Közreműködött a Vállalatgazdaságtan című jegyzet kialakításában, jelenleg szeminaryumi csoportot vezet. Tavaly októbertől Soros-ösztöndíjjal a rotterdami Erasmus-egyetem gazdaságpszichológiai csoportjába került, amelynek professzora hívta fel figyelmét a linzi gazdaságpszichológiai nyári egyetemre, amelyen augusztus 13-31-ig vett részt.

— Mivel foglalkozik pontosan a gazdaságpszichológia? Hogyan sorolható be a gazdasági elméletek csoportjába?

— A gazdaságpszichológia a gazdasági szereplők viselkedését vizsgálja. Lehetnek ezek a vállalkozók fogyasztók, a munkavállalók vagy éppen a közületi szektor részvevői. A gazdaságpszichológiát mindenfajta gazdasági jelenség érdekli.

legyen az a munkanélküliség, infláció, az adózás vagy éppen az, hogy miért vállalnak munkát az emberek, és az, hogy a gazdaság szereplői hogyan viselkednek ezekben a gazdasági helyzetekben. A főáramhoz tartozó közgazdák igazából nem érdekli a gazdasági szereplők viselkedése. Bár a részvevők viselkedéséről előfeltevésekkel élnek, azután meg is felelnek róla. Ezeknek a feltételezéseknek az elsődleges célja az elméletépítés lehetővé tétele illetve megkönnyítése. A neoklasszikus közgazda inkább a gazdasági változók és mutatók viselkedésének vizsgálatával foglalkozik: hogyan viselkedik a keresleti és a kínálati görbe, hogyan viselkedik a munkanélküliséget jelző index, ha a kormány antiinflációs politikát folytat. Eközben pedig háttérben marad maga a gazdaság szereplője.

Azt mondhatnám, hogy a gazdaságpszichológia ma Európában inkább a pszichológiához mint a közgazdaságtanhoz áll közelebb. Zömében pszichológusok is foglalkoznak vele. Igen fiatal ez a tudományterület, hiszen elég a '40-'50-es évekig visszamennünk, hogy az alapító „nagy öregek”-re és életművekre bukkanjunk. Két nevet említenék: **George Katonát**, aki magyar származású amerikai kutató volt, és elsősorban a fogyasztói viselkedéssel és várokozásokkal foglalkozott, másrészt a Nobel-díjas **Herbert Simonét**, akinek a nevével közgazdászok körében a korlátozott racionalitás fogalma ugrik be először. Európában a gazdaságpszichológusok a hetvenes évek elején alakították meg nemzetközi társaságukat, az International Association for Research in Economic Psychology, az IAREP-et. A társaság folyóirata, a Journal of Economic Psychology 1980-tól jelenik meg.

— Milyen helyet foglal el a magyar közgazdaságtani elméletek színterén a gazdaságpszichológia?

— Vannak úttörő próbálkozások, főként a pszichológusok részéről. Elsősorban **Garai László** és **Varga Károly** nevét említhetném. Egyetemünkön **Megyeri Beck István** és **Kindler József** munkásságának egy része kapcsolódik a tudományághoz. Ennek ellenére általában elmondható, hogy ennek az irányzatnak a friss elemei igen szorványosan vagy semmilyen szinten nem jelennek meg a hazai közgazdasági közélet színterén. Ez voltaképpen érthető is, hiszen mindenki, aki elméleti téren kíván karriert befutni, szükségszerűen a mikroökonómiai tanok és az ökonometria felé fordul. Természetes folyamat ez, hiszen bárkinek, aki valamelyik külföldi egyetemen akar tevékenykedni, vagy tekintélyes külföldi szaklapokban publikálni, ezzel az eszköztárral kell dolgoznia. Elmondható, hogy ezen a fő ágon a közgazdász-társadalom mintegy 90-95 százaléka tevékenykedik, ezért aki a gazdaságpszichológiára tesz, az valójában egy oldalra választ. S habár ma úgy tűnik, jóval kisebb lehetőségek állnak előtte, mégis úgy érzem, hogy

dásznak talán a legkülönösebb, hogy a gazdaságpszichológus nem áll individuális adatokat gyűjteni, s azután ezekre az adatokra támaszkodva elméleti megállapításokat tenni. Míg a hazai gyakorlatban a szociológusok működésének köszönhetően az interjúzásra és a kérdőívzésre már nem néznek nagyon görbe szemmel, a gazdasági helyzetek kísérleti úton való vizsgálata teljesen ismeretlen. Eközben a világban lassan létrejön a közgazdaságtan egy önálló ága, az úgynevezett kísérleti közgazdaságtan. Hogy mennyi ötlet, fantázia és kreativitás kell egy jó kísérlet „megrendezéséhez”, az egy magamfajta közgazdász valóságos mellbevágott. S hogy egyben produktív is ez az ötlethez, arra csak két példát, **A Daniel Kahneman** és **Amos Tversky** professzorok által kifejlesztett „Kilátás-elmélet” (Prospect-theory) alapján ássa alá az elvárt hasznosság hagyományos elméletét.

Játéksituációk kísérleti úton való vizsgálata során a kutatók nagy mennyiségű adatot halmoztak fel, amelyek egyértelműen mutatják: ezekben a helyzetekben az emberek feltűnően másképp viselkednek, mint ahogy azt a játékelmélet előrejelzései alapján várhatnánk. És a többi.

— Hogyan alkalmazható a gazdaságpszichológia a mai Magyarországon?

— Mielőtt konkrétan a kérdésre válaszolnék, tennék egy kis kitérőt. A gazdaságpszichológia nagyjából két eltérő irányzatra bontható. A radikálisabb próbál teljesen szakítani a hagyományos közgazdaságtan alaptezíseivel, és egy realisztikusabb, valóságközelebbi elméletet kíván fölépíteni, a motivációs elméletek egy szélesebb skáláján. Másrészt a mérsékeltbb irányzat a pszichológiai eredményeit a közgazdasági elméletek pontosságának javítására használja fel. Többek között ez az, amire most, Magyarországon szükkölni lenne.

A gazdasági döntéshozóknak és a gazdaságelmélvezőknek sokszor fogalmuk sincsen, hogy hogyan fognak az emberek egy-egy intézkedésre reagálni; mi lesz a válaszuk az inflációra, milyen stratégiát fognak követni az emberek annak érdekében, hogy kivédjék az infláció okozta veszteségeket, vagy hogy milyen változásokat fog a munkanélküliség okozni.

— Végezetül ha szólna egy pár szót jövőbeli terveiről.

— Terveim közt szerepel egy gazdaságpszichológiai kurzus bevezető tananyagának megírása, amelyet az egyetemen alternatív tárgyként lehetne oktatni. Előtte a Rajk László Szakkollégiumban szeretnék egy kurzust indítani, hogy kipróbáljam ennek a tárgynak a tanítását. Ez persze függ a diákok fogadókészségétől. A vállalat-gazdaságtani szeminaryumi csoportom már járótanulmányokat is szeretnék „fertőzni” gazdaságpszichológiai tévtanokkal.

Masztis Tamás

„A létszámot a körülményeknek kell alárendelni”

Harapófogóban a pénzügy tanszék

(Folytatás az 1. oldalról.)

és jól fizetett állást kínál a jövőben is.
— Hát ez az, amiről a keretszámok kapcsán szó sem volt eddig, hogy mennyi pénzügyes közgazdász iránt van kereslet, vagy ez nem is szempont egyáltalán?

Bánfi Tamás:

— Ahhoz, hogy ez szempont lehessen, alapvetően meg kell változtatni az egyetem struktúráját, ráadásul sürgősen. Márpedig, ahogy a pillanatnyi helyzet értékelhető, erre semmi reális esély nincs, főleg nem tíz hónapon belül. Olyan

nincsenek túlzott reményeim

egy lényeges újraelosztás lehetőségeit illetően. Márpedig, ha nincsen változások, akkor a hallgatói létszámot ezeknek a körülményeknek kell alárendelni, úgyhogy válogatni fogunk.

Balogh Erika:

— Mi alapján?

Bánfi Tamás:

— Elsősorban a tanulmányi eredmény szerint, de nem csak. E félev végén az egész évfolyam vizsgáljuk nálunk, megmondjuk, hogy döntöttünk, hogy szobában. Azon gondolkodunk, hogy egy további belépő a szakirányra, az az írásos ajánlás lenne, amit a hallgatók e vizsgájuk alapján ott, helyben kérhetnének vizsgáztatójuktól. Ennek hiánya természetesen nem lenne eleve kizáró ok.

Balogh Erika:

— Ez semmiképpen se legyen döntő elem.

Bánfi Tamás:

— Vitás esetekben döntő lehet. Ezenkívül az érvényes egyetemi szabályozás is segítségünkre lesz a kiválasztásnál, azokat fogjuk ugyanis érthetően preferálni, akik elsődleges

konzultációra hívjuk az évfolyamot.

Szeretnénk ezt egy szakmai vitával összekötni, amelyen az MNB elnöke és a bankok elnök-vezérigazgatói vennének részt és a téma mondjuk a jegybank és a kereskedelmi bankok viszonya, illetve az úgynevezett pénzügyi diktatúra lenne. Utána pedig a tanszéki oktatók állnának a diákok rendelkezésére, hogy a harmadév nappali tagozat az összes agyallást fölvehesse a szakiránnyal kapcsolatban.

szakirányként jelölik majd meg a pénzügyeket.

Balogh Erika:

— Ez egyértelműen hátrányba kényszeríti a társadalomtudományi szakosokat, mert nekik elsődlegesen a saját karuk kínálatából kell majd választani. Ebből következően, nekünk továbbra is érdekünk, hogy a diákoknak elemi fontosságú és megkötések föloldásának elérése. A hallgatók választási szabadságát nem lehet azon az alapon korlátozni, hogy ezzel garantálni tudják minden tanszék kellő foglalkoztatását. Ez alapvetően sérti a hallgatók érdekeit, és remélem, hogy az egyetemi vezetés nem áll újból ellent ezzel kapcsolatos diáktörvényeknek. De addig is honnan fogják a diákok megtudni a kritériumokat, és mikor?

Bánfi Tamás:

— Gondolkodjunk el azon, mi lenne a helyes közzététel! Kiírjuk tanszéki hirdetőtáblára és kihirdetjük előadásban. Ezenkívül november tájéka mindenféleképpen

Balogh Erika:

— Alkura, vitára is hajlandók például a követelményeket illetően?

Bánfi Tamás:

— Igen. Ez persze nem jelenti azt, hogy minden hallgatói fölvetést akceptálni lehet, hiszen a hallgatónak nincs „történelmi tudata” az egyetemi képzést illetően, de egy határon belül a hallgatói érdeké az elsőbbség.

M. G.

értelmesebb kérdéscélpontokra realisztikusabb válaszokat kaphat,

hiszen nem szűkül be a neoklasszikus világba, ami elég távol áll a valóságtól. Csak zárójelben jegyzem meg, hogy a gazdaságpszichológiában értékes magyar tradícióra támaszkodhatnánk: a már említett **George Katonán** kívül **Scitovsky Tibor**, egyetemünk újdonsült díszdoktora nemzetközileg az egyik legelismerettebb pszichológus-közgazdász számított.

— Melyek azok a kutatási módszerek, amelyek ezt a valóságközvetítést biztosítják?

— Valahol azt olvastam, hogy a gazdaságpszichológia módszerei közé tartozik minden metódus, amit egyszer már valaki kipróbált, és az működött. Ez a módszertani pluralizmus jellemzi a kutatások zömét. Ami a közgaz-

Átadták a HungALIS-t

A HungALIS-t, az egyetemi könyvtár számítógépes könyvtári információs rendszerét október 16-án ünnepélyes keretek között adta át Csáki Csaba rektor a könyvtár dolgozóinak és olvasóinak.

Az egyetem könyvtárában működésbe lépett az ország első olyan számítógépes rendszere, amely együtt kezeli a könyvtár belső szervezési, dokumentációs tennivalóit és a szolgáltatási részt. E szűk körű ünnepélyes átadáson jelen volt a könyvtár mostantól állja a versenyt a legkorszerűbb nagy nyugati könyvtárakkal. Az érkező dokumentumok azonnal a számítógépes nyilvántartás részévé válnak. A szenzációs rendszer azt is lehetővé teszi, hogy az olvasónak ezentúl nem kell a katalóguscédulák között kotorászni, hanem terminálok várják a földszinten, amelyek segítségével minden sokkal gyorsabb és egyszerűbb mostantól. Egyelőre csupán

hat terminál áll a földszinti kölcsonzóban, de hamarosan újabbak várhatók ha jut rájuk pénz. Szerzők, címek, témák, évszámok, kiadók és sok-sok egyéb rendező elv szerint prezentálja a rendszer pillanatok alatt a kívánt művet, közli, hogy kölcsönözhető-e vagy csak helyben olvasható, sőt rövid összefoglalót is kínál a képernyő annak segítésére, hogy eldöntsük, kérjük-e az adott könyvet. Kölcsönözéscédulákat sem kell többé kitölteni, a printer kinyomtatja a kívánt művek listáját, amit csupán át kell adni a könyvtárosnak. Ha lesz rá pénz, hamarosan vonalkódos könyvnyilvántartás, kölcsönzés és olvasójegy is része lesz a rendszernek. A HungALIS, azaz a Magyar Automatizált Könyvtári Információs Rendszer lenyűgöző adatbázisokat kínál. ECONINFO néven nyilvántartja a könyvtárba évente beérkező teljes könyv- és folyóiratállomány

formai és tartalmi információit, a magyar és külföldi közgazdasági, társadalmi, politikai szakirodalmat. Ezen belül külön rendszerezte a nemzetközi gazdasági kapcsolatokat, a környezetvédelem, az infrastruktúra, és a társadalomtudományi témakörét. HUNG-NEWS cím alatt a magyar gazdasági napi- és hetilapok cikkei, hírei találhatóak. INTERNEWS a címe a külföldi gazdasági napi- és hetilapok cikkeit, híreit tartalmazó gyűjtemények. DISSERTATIONS címszó alatt az egyetemünkön megvédett doktori értekezések, valamint az akadémiai kandidátusi és doktori értekezések férhetők hozzá. Az egyetem oktatóinak szakirodalmi munkásságát az UNIPUB nevű részleg tartalmazza. HUNGARICA annak az adatbázisnak a jelszava, mely a külföldön magyar szerzők által megjelent szakirodalmat és a külföldi szerzők Magyarországra vonatkozó műveit tartalmazza. A társadalomtudományi folyóiratok, periodikák adatait pedig a PERIODIKA adatbázisa őrzi.

A könyvtári visszakereső rendszer magyar, angol és német nyelven ért.

A rendszer mihamar a főépületbe telepítendő terminálokkal is elérhető lesz. Technikailag máris minden készen áll arra, hogy az egész rendszer közvetlen összeköttetésbe kerüljön a világ nagy információs hálózataival. Egyelőre a nemzetközi jogi egyezmények hiányoznak ahhoz, hogy a Zsil utcai terminálokon a világ legnagyobb könyvtárainak adatai is hozzáférhetővé legyenek, miközben az egyetem könyvtárában állomány is elérhető külföldről. Már folynak a tárgyalások a londoni központú élő konferenciához való bekapcsolásról és a nemzetközi társadalomtudományi bibliográfiai rendszerbe való bekapcsolásról.

Sok cég együttműködése és számos intézmény hozzájárulása tette lehetővé a mostani átadást. Köszönet illeti többek között az UNESCO-t, az MTA SZTAKI-t, a könyvtár munkatársait és nélkülözhetetlen volt a rendszer kiépítéséhez a Felsőoktatási Alap pályázatán elnyert 15 millió forint is.

amit senki nem vállal föl az egyetemen. Ekés bizonyítéka ennek az egyetemi küldöttervezet megismerése és a küldöttek kiválasztásának szisztémája. Világos, hogy az az egyetemszervezési ideológia, amely az adott tanszéken levő oktatói létszám alapján súlyozza a küldöttek összetételét — függetlenül attól, hogy az adott tanszék hány hallgatót oktat, van-e iránta érdeklődés egyáltalán — az nem az oktatást és a hallgatót tekintő központi kérdésnek. Így aztán olyan abszurdítások adódtak, hogy az egyetem szakmai fejlődéséről határozó fórumon, például a testnevelési tanszéknek ugyanannyi küldötte volt, mint nekünk, de ez csak egy példa. Arról már nem is beszélve, hogy a gazdasági igazgatóság, a könyvtár, vagy a Nyelvi Intézet sokszorosan nagyobb súllyal szavazott, mint az oktatás döntő hányadát végző szaktanszék. Visszatérve a konkrét kérdésre: ha a pénzügy tanszéktől a jövő szeptembertől az addig szokásos

hatvannál több diák fogadását várja el akár a hallgatóság, akár az egyetem, akkor a jelenlegi rendszer nem maradhat változatlan. Vagy fordítva: ha a dolgok nem változnak, elképzelhetetlen, hogy hatvannál több diákot fogadjunk.

Balogh Erika:

— Ha — mint hallottam — eddig 100-100 jelentkezőből adódott a 60 pénzügyi szakos diák, akkor valamelyest látni lehetett előre a 200-250-es mostani érdeklődést. Az évfolyam létszámához képest ez körülbelül ugyanaz az arány, mint régebben. Úgyhogy nemigen értem, miért nem tett az egyetem semmit a tanszék fogadóképességének növelésére.

— Mi kellene azonnal ennek érdekében?

Bánfi Tamás:

— Pénz. Magasabb tanszéki fizetésekre és több külső óradó jobb megfizetésére. Tavaly 10 ezres nagyságrendű volt a rendelkezésünkre álló külső óradó, ami önmagáért beszél. 180 forintot fizethetünk jelenleg egy előadásért, világos, hogy

korlátozza és, hogyha kell beavatkozozon.

— Aligha kétséges, hogy a pénzügyi tanszék presztízsének jót tesz ez az óriási érdeklődés, de őszintén mekkora létszám lenne kívánatos úgy egyébként?

Bánfi Tamás:

— Ezzel kapcsolatban kettős énem van, az egyik a tanszék vezetője, a másik a tanító. Tanszékvezetőként természetesen azt mondom, hogy minél nagyobb hallgatói létszám az érdekünk, így tudunk válogatni, s így tudjuk

minél jobban kiszolgálni a bankokat

Bánfi Tamás:

— Nem tudom. De azon is elgondolkodom, vajon megvalósítható-e egyáltalán ezen az egyetemen, hogy a bérszint ne az életkor és a beosztás függvénye legyen. Most ugyanis egy egyetemi docens egyik tanszéken heti x órát tanítva gyakorlatilag ugyanannyi fizetést kap, mint egy másik tanszéki docens kollégája, aki heti három x órát tanít.

Balogh Erika:

— A finanszírozásban szerintem lényeges változásra nincs esély.

Bánfi Tamás:

— Szerintem sincs, globális restrukturáción még kevesebb is lesz az egyetem pénze, és ennek elosztása egyre durvább követelményekkel járhat. Úgyhogy

és más intézményeket. A velük való jó kapcsolat alapvető érdekünk, ez kétségtelen. Tanulmányi lehetőségek oktatás a fontos, azt pedig csak az csoportban lehet igazán megvalósítani. Most 200-an járnak a pénzügyi tárgyamra. Eddig ez a pénzügyi szakosok szakmai sorozatának első tantárgya volt, heti kötelező előadással, kétheti kötelező számonkéréssel. A vizsga több órán át zajlott négy diák számára egyszerre, kis csoportban. Szerintem ez az ideális oktatási, számonkérési forma, de kétszáz diákkal nyilván lehetetlen.
— Egyelőre azonban ez a létszám tartósan látszik. Mennyi pénz kellene a fogadásukhoz?

Sötét reggel, kábultan mászunk fel a buszra, bepakoljuk a könyveket, ajándékokat, s a szokásos késésekkal, de elindulunk. Egy év után újra busszal indulunk Aradra.

Egy évvel ezelőtől is Nagylaknál szeretünk volna átmenni. Mi szeretünk volna átmenni. Ok viszont nem akartak minket (sem) átengedni. Úgy gondolták nekünk nem fontos a koszorúzás, így ráérünk. Hálstennek, mintegy négyórás várakoztatás után, a bukaresti magyar nagykövetség megbízottjának köszönhetően, nagy kegyesen azért átengedtek minket.

Idén is ide álltunk be. Fennakadás most nem volt, legelőbb amíg meg nem érkezünk. Megnézték a dobozokat majd kérték az ajándékosztási nyilatkozatot a körülbelül 600 könyvről. Miután látták, hogy ezzel nem rendelkezünk, készségesen elmagyarázták, hogy is néz ki egy ilyen papíros. Rövid másfél óra alatt szereztünk egy a makói Vöröskereszt és általunk aláírt és lepecsételt ajándékosztási nyilatkozatot.

Reménykedve és bizakodva vittük a vámhoz, aki látta, hogy akár át is mehet a dolog. Am inkább bevitt a főnökhöz, nehogy a felelősség rajta nyugodjon. Ekkor vesztettünk el minden reményt. Hajthatatlan maradt. „Hát nem értik meg, hogy ezeket a könyveket nem lehet átvenni!” „Indokait” időrendi sorrendben, az ott már kellőképpen felbőszült tudósító a következőkben tudná összefoglalni:

1. A Vöröskereszt nem gyűjthet szellemi terméket,
2. Nincsenek részletezve a könyvek úgy mint: földrajz, matematika, stb.,
3. Ezeket a könyveket mi Aradon kívánjuk osztogatni az utcán az embereknek,
4. A kolozsvári diákszervezetnek kellett volna kérnie az ajándékot (!!), s ennek náluk nyoma kellene, hogy legyen.

Szirmok, virágok, koszorúk

Az aradi vértanúk emlékműve

Mindegy, teljesen nyilvánvaló volt, hogy hiába cáfoljuk állításait, újabb és újabb „indokokat” talált volna ki. Az azonban gondolni sem mertem volna, hogy másodszor visszafordulva, a magyar határállomáson nem lehet a könyveket 2-3 napra raktározási díj ellenében lerakni.

Pedig így történt. Kétségbeesetten kerestünk valami helyet, így találtunk egy jóindulatú kocsmáros, aki adott egy üres raktárt a könyvek számára. Harmadszor is ott álltunk a román védelmi határunk előtt, aki látva az üres csomagtartókat, rövid felmért szemle után kegyesen szabad utat engedett.

Aradra megérkezvén, rezignáltan, mutogattuk tavalyi meddig jutottunk el az „autóverseny”-nek, később a „lőverseny”-nek köszönhetően.

Idén nem volt semmiféle verseny. Már a határon szólt az RMDSZ képviselője, hogy zászlót, nemzetiszínű szalagot ne vigyünk, a Himnuszt ne énekeljük. Tavaly nem is láthattuk az emlékművet (nem is engedtek odáig), idén koszorúztunk. Mégis a tavalyi „ünneplés” közelebb áll hozzám. Idős néni állt ott reggeltől egész estig, együtt mentünk ameddig engedtek, s könnyes szemekkel bocsátottak utunkra. Elkéztünk a koszorúzásról (nem a mi hibánkból), jönnek már visszafelé az emberek, furcsa csend. A megfélemlítettek csendje. Marosvásárhely márciusa óta itt is minden azt jelenti, és az ellenkezőjét.

Az elkerített rész végében rendörök, a dombot nem lehet látni a virágoktól, a koszorúk az emlékoszlop közepéig érnek. Szirmok... Virágok... Koszorúk...

ma-no

Újabb reformhullám az egyetemen!

(Folytatás az 1. oldalról.)

ellenalternatíva hangzott el. A Magyar Beck István (emberi erőforrások tanszék) által elővezetett indítvány lényegében abból indult ki, hogy úgynevezett szakmai, semleges csoportokat (bizottságokat) nem lehet létrehozni. Ezek sokoldalúságát eleve csökkenti az, hogy ezek csak képviselik az érdekelteket, tehát — azok közvetlen részvételének hiányában — esetleges, hogy mi-

lyen elképzeléseket fejznek ki és milyeneket nem. Másrészt szakmai, tanszéki érdekcsoportok informális marad a szakmai semlegesség köntöse mögött; ha szóba is állnak az egyetem közvéleményével, azt nyilván csak úgy tehetik, hogy saját koncepciójuk, illetve mások érdekérvényesítő képességén alapján vesznek figyelembe a sajátjuktól eltérő véleményeket. Az ajánlás szerint világos érdekháttér, egymással vitatkozó,

egymást opponáló testületeket kellett volna létrehozni,

hogy konfliktusai során világosan kiderüljön, ki milyen irányba húzná az egyetemet; hogy például ne lehessen arra hivatkozni a későbbi oktatás során, hogy egy egyébként jó koncepcióba informális alkuk során épültek retrograd elemek — ezért vannak bajok az egyetemen; hogy ne utólag derüljön ki, milyen érdekeket sért egy bizonyos koncepció megvalósulása. Ennek megfelelően a javaslat szerint kidolgozhatták volna elképzelésü-

ket például az állami vezetés, illetve a szakszervezetek általi felkért csoportok párhuzamosan, külföldi szakértők teamjével; kontrollálhatták volna az elkészült javaslatokat az egyes részterületek megvitására összehívott összegyűjtött „szakértői” értekezletet stb.

A végül elfogadott javaslat — módosításai nélkül — a következőképpen hangzik:

A küldöttértekezlet létrehozott

három független, de egymással szorosan együttműködő szakmai bizottságot,

amelyek feladata: az autonóm közgazdasági egyetem (1) oktatási koncepciójának; (2) intézményi, jogi, szervezeti kereteinek; (3) pénzügyi és gazdasági működési feltételeinek kidolgozása. A bizottságok működési módjáról, összetételéről, belső és külső, akár külföldi tanácsadók bevonásáról, az állandó munkatársak kiválasztásáról a bizottságok vezetői döntenek.

A küldöttértekezlet úgy határozott, hogy a bizottságok a jelenlegi egyetemi vezetéstől függetlenül végezzék munkájukat, de ugyanakkor az egyetem vezetőinek feladata legyen, hogy az eredményes

működés feltételeit biztosítsák a bizottságok vezetőivel kialakított megegyezés alapján. A megállapodásnak ki kell terjednie a következő kérdésekre: a bizottságok működésének pénzügyi feltételei, hogy valóban professzionális módon, a legelismertebb hazai és külföldi szakértők bevonásával végezhesék munkájukat; a bizottságok vezetői tanácskozási joggal vehessenek részt az egyetemi tanács munkájában és emelhesék fel szavukat minden olyan esetben, amikor hosszabb távú elkötelezettséget jelentő döntést születne; a minisztériummal folytatott, az egyetem működésé-

vel és a felsőoktatási törvénykialakításával kapcsolatos tárgyalásokon az egyetem és a bizottságok vezetői minden a bizottságok tevékenységüket nyíltan végezzék.

Írásos anyagokba bárki betekinthet, bárkinek joga van írásban javaslattal fordulni a bizottságokhoz, és ilyen esetben ahhoz is joga van, hogy írásban választ kapjon. Lehetőse van arra, hogy például az egyetem pénzügyi átvilágítására, oktatási koncepciójának megfogalmazására nyilvános pályázatot írjanak ki. A bizottságok munkájáról rendszeresen tájékoztatást adnak.

A küldöttértekezlet határidőt állapított meg, ameddig a három bizottság egyeztetett anyagát vitára bocsátja, amit még a tanév vége előtt be kell terjeszteni egy újabb egyetemi küldöttértekezletnek.

Ezt a javaslatot a következő kiegészítésekkel fogadta el az egyetemi küldöttgyűlés.

A küldöttgyűlés úgy véli, hogy az előkészítés alatt álló változások nem minősítik az egyetemen jelenleg folyó reformot. Utóbbi egy másik külső környezet (később Kádárrendszer) feltételei között igyekezett modernizálni az egyetemet, nem kevés eredménnyel. A mostani megújulást a rendszerváltás teszi lehetővé és szükségessé.

A három bizottság munkája egymásra épül az első dominanciája mellett. Ennek megfelelően az oktatási koncepcióval foglalkozó testület vezetője koordinálja mindhárom csoport munkáját.

Az első bizottságban egyharmados a diákok képviselői, a második kettő munkájában egy-egy diák vesz részt.

Ha az egyetemi küldöttgyű-

lésben egyeztessék álláspontjukat. A küldöttértekezlet döntött arról, hogy

létszámuk egyharmada úgy akarja, akkor az értekezletet össze kell hívni a bizottsági munkával kapcsolatos bármilyen probléma megvitatására.

Az egyetemi vezetés megfelelő pénzközelítést biztosít a tanulmányok finanszírozására stb., saját és külföldi pénzek felhasználásával. (A rektor kiinduló alapként 500 000 forintot említett, amely a testüle-

Chikán Attila közgazdász (45 éves) nő, két gyermek apja. 1963 óta dolgozik egyetemünkön. Az ipargazdaságtan tanszék munkatársa volt, majd az újonnan szerveződő vállalatgazdaságtani kutatócsoportot vezette. 1988 júliusa óta, a kutatócsoport tanszéki alakulása óta a vállalat-gazdaságtan tanszék vezetője. 1981-ben védte meg kandidátusi disszertációját, 1990. július 1-je óta egyetemi tanár. Kutatási területei: készletgazdálkodás, döntéshozatal, vállalati gazdaságtan. A Rajk László Szakadomány Igazgatója, a kollégium 1970-es megalakulása óta.

Sárközy Tamás jogász (50 éves) nő, két gyermek apja. 1963 és '69 között az építési minisztériumban dolgozott. 1969-ben az MTA Állam- és Jogtudományi Intézetének kutatója lett. 1972-81 között egyetemünk gazdasági jogi tanszékének felállásának munkatársa, 1981 óta a tanszék főállású vezetője. 1987-90 között három éves kikeréssel a kormány mellett dolgozott, különböző tisztségeket látott el. 1972-ben védte meg kandidátusi disszertációját, 1978 óta a tudományok doktora, '79-től egyetemi tanár. 1985-ben Állami Díjat kapott. Kutatási területei: tulajdonjog, állami tulajdonjog, vállalati jog, gazdaságirányítási jog, KGST-jog, társasági és versenyjog.

Veress József közgazdász (41 éves) nő, két gyermek apja. 1971-től '85-ig a pécsi közgazdasági karon dolgozott. 1986-ban jött át egyetemünkre, '86 és '89 között a vállalatgazdaságtani tanszék munkatársa volt. 1989 júliusában a Makrotervezési és Modellezési Intézet gazdaságpolitikai tanszékére került. '88 szeptemberétől a tanszék vezetője. 1980-ban védte meg kandidátusi disszertációját, 1986 óta docens. Nagydoktori disszertációjának védele előtt áll. Kutatási témái: a szocialista országok gazdaságirányítási rendszerének összehasonlítása, a magyar gazdasági mechanizmus problémái, a csőd- és válságmenedzsment közgazdasági kérdései.

K. S.

A görög gazdaság és a Közös Piac: benyomások és tanulságok

Görögországba látogatni nemcsak a tenger, az ókori hellén kultúra emlékei miatt érdemes, hanem közgazdászszemmel is sok érdekességet lehet felfedezni. Engem, mint külgazdász szakost, leginkább a Közös Piacba való belépésnek a görög gazdaságra gyakorolt hatása foglalkoztatott. Miután Magyarország is minél hamarabb szeretne csatlakozni az európai integrációhoz, ezért különösen izgalmas lehet megvizsgálni egy velünk azonos vagy még alacsonyabb fejlettségi szintű országot tapasztalatait.

Először vegyük sorba a görög gazdaság vonásait. Görögország, ez a közepesen fejlett, mezőgazdaságáról és hajózásáról híres balkáni ország, 1981 óta tagja az Európai Közösségnek. Az egy főre jutó GDP kb. 3400 USD, ami kb. 1000 USD-ral haladja meg a magyar adatot, mindenestre a két szám viszonylag közel van egymáshoz. Mindenestre a gyárlátogatások, a közlekedési infrastruktúra elmaradottsága, a munkafegy-

lem (élettrinitusból is adódó) lazaságai arról győzték meg, különösen nyugat-európai országokban, cégeknél szerzett élményeim felidézve, hogy a görög gazdaság fejlettsége viszonylag messze áll a nyugat-európai, de még az olasz színvonalától is, főleg viszont nem annyira, persze más eljellel. Görögország gazdasága is rendkívül nyitott, a nemzeti jövedelem 40-45%-a a külkereskedelmi forgalomban realizálódik. Állandó fizetési mérleg-nehézségekkel küzdenek, amit a külkereskedelmi mérleg 5-6 Mrd USD-os passzívuma (olajimportáló ország) okoz, ezt az idegenforgalom, a hajózás, a vendégmunkások hazautalásai és az EGK-transzferek mérséklék. A külföldi adósság 22 Mrd USD, persze ekkora összeg nem jelent olyan súlyos terhet, mint a mi esetünkben. Az exportnak ugyan 2/3-a ipari termék, de a zömét a könnyűipar és az élelmiszeripar adja, tehát inkább a munkaigényes, mintsem a fejlett technológiát és magas hozzáadottértéket képviselő ágazatok. Az importban

az energiahordozók, állati termékek és a tőkejavak szerepelnek a legnagyobb súllyal. A külkereskedelmi forgalom

a lakosság 50%-a kisárutermelésből él

(kisiparos, kereskedő, 20% tőkés és 48% alkalmazotti bérből és fizetésből él. Tehát a lakosság több mint fele vállalkozó, ami a társadalmi érdekegyeztetésben hoz érdekes helyzeteket, hiszen a kisárutermelő anyagi helyzetüket tekintve, az alkalmazotti réteghez hasonlítanak, míg érdekeik gyakran inkább a

kb. 50%-a bonyolódik az EGK-tagországgal.

A görög gazdaság legjellemzőbb vonása, hogy

nagyítókésekkel esnek egybe (pl. adózás, társadalombiztosítás). Az előbbi adatokkal is magyarázható, hogy a nemzeti jövedelem 52%-át adja a tercier szektor (szolgáltatások, kereskedelem magas aránya), csak 30%-át az ipar és még mindig 18%-át a mezőgazdaság, főleg a növénytermesztés. Görögországban is állandó

probléma a költségvetési hiány és az infláció,

amely 1990-ben 25% körül várható: júniusban az Európai Közösségnek központja levőben sürgette a görög kormányt a gazdaság rendbetételére. E sajátos gazdasági szerkezet pozitív irányú változását, fejlődését várták az EGK-hoz való csatlakozástól a görögök. A Közösség kibővítésének szorongatásait inkább politikai-katonai és kevésbé gazdasági okai voltak 1981-ben. Nyilván a

Közösség magjától földrajzilag messze eső (egyetlen EGK-országgal sem határos), politikailag instabil szomszédjával, a szintén EGK-tagságra pályázó Törökországgal állandóan viszálykodó és gazdaságilag jóval fejlettebb Görögország inkább csak katonai volt az akkori kilenc országként. Viszont NATO-tagországgként, az akkori egyébként teljesen kommunista Balkánon, Görögország kikötőivel,

katonai támaszpontjaival az erőgyensúly fontos eleme

volt. Így a Közösség kibővítése a globális Európa-politika fontos lépése volt. Azóta Brüsszelből évről évre erős pénzügyi támogatásban részesítik Görögországot, míg a nyugat-európai mamutcégek a kereskedelmi korlátok lebontását kihasználva, egyre jobban elfoglalták a görög piacot és legyűrték a viszonylag kisáru- és drágán termelő hazai ipart. Jó példa erre, hogy Görögország ma nettó élelmiszerimportőr, mert a nyugat-európai (holland, francia stb.), erősen szubvencionált, magas minőségű és feldolgozott élelmiszerekkel képtelen versenyezni a hazai ipar. Másrészt a meghonosított fogyasztói társadalom újabb és újabb fogyasztói igényeket kreál, melyeket a sokkal rugalmasabb és tapasztaltabb transznacionális vállalatok elégtel-

nek ki. Miután a korábban védett hazai iparra ráengedett piaci verseny jótékony hatásai (strukturális, versenyképesség növekedése) csak lassan és ellentmondásosan érvényesülnek, a görögök egy része (főleg a baloldali gondolkodásúak) úgy érzi, hogy az EGK-ba való belépés inkább konzerválta az aránytalanságokat, fejletlenséget az iparban, míg a korábban jól működő mezőgazdaságot nehezebb helyzetbe hozta. Mindenestre az én benyomásom az volt, hogy a görögök jól élnek (szinte nyugat-európai színvonalon), de túl jól élnek a gazdaság teljesítményéhez képest. Sarkítva fogalmazva, az EGK a piaci integráció keretében saját érdekei szerint formálta a görög gazdaságot, a segélyek, jövedelemtranszfer

indokolatlanul magas életszínvonalat biztosít

a lakosságnak, vagy egy részének. Ez a rövid távon kellemes, társadalmi elégedettséget hozó helyzet azonban hosszú távon igen veszélyes és keserves következményekkel járhat. Magyarország szempontjából azt a tanulságot lehet levonni, hogy az integrációba való belépés maga csak eszköz lehet és nem cél, önmagában nem hoz megoldást a problémák-

ra, sőt egy gyenge gazdaságot hosszabb távon még nehezebb helyzetbe hozhat. Arról nem is beszélve, hogy különösen a ma Európában Magyarország korántsem olyan fontos tényező Nyugat-Európa számára politikai szempontból, mint amilyen Görögország volt 1981-ben.

Fáskerti Zsolt

Vállalkozó hallgató Dunaparty – Budakeszin

Végvári Attila negyedéves áruforgalmi szakos hallgató elhatározta, hogy vállalkozó lesz. Szórakoztatással és vendéglátással egybekötött szolgáltatást ad. És ez év jú-

lius a óta működik is már a cég. — Mibe kerül egy ilyen elhatározás, és honnan volt erre egy egyetemi hallgatónak pénze? — Durván

900 ezer forintba.

Ez három részből tevődött össze: részben saját megtakarított pénzből, részben 400 ezer forint újrakezdési kölcsönből és részben a szüleitől kapott kölcsönből.

— A cég neve Dunaparty Club. Ismerősen cseng. Ugyanazzal a névvel 1988-ban itt az egyetemen is működött egy klub, meghozza a te szervezésedben.

— Igen. S miután a nevet, amelyet én adtam az egyetemi klubnak, saját gyermekemnek tekintem, azért tovább is vittem és az új vállalkozásomra hagyományoztam, noha nem éppen a Du-

na partján, hanem Budakeszin üzemel.

— Ezzel el is árultuk, hogy nem minden előzmény nélkül való a vállalkozásod.

— Pontosan ez a negyedik alkalom, noha a korábbiak nem mindegyike volt vállalkozás. Sorrendben az első a Kandó Klub volt, ide jártam ugyanis főiskolára. Aztán a Kandó elvégzése után beiratkoztam a Közgáz nappali tagozatára és itt részt vettem az egyetemi klub működésében. Rendezői tapasztalataim révén a KDC második embere,

a főrendezője lettem.

Később a KDC-től önállósítottam magamat és létrehoztam a Dunaparty Clubot az egyetemen. Ez már vállalkozás volt, 200 ezer forint kezdőtőkére volt szükségem hozzá. A saját tőkém ebben a hangsúlyos berendezés volt, 100 ezret kértem kölcsön a szüleitől és 100 ezret a rokonaimtól. Hogy a tartozásokat is vissza tudjam fizetni, párhuzamosan Zuglóbá jártam dolgozni egy diszkóba, ahol mindenest voltam. A Dunaparty Club nem volt rossz üzlet, de ennél többet akartam a következő lé-

pésben. Az egyetemen ugyanis szükségem a lehetőségekre, közben a politikai változásokkal jobbak lettek a vállalkozási feltételek. Szakmai körökből értesültem a Budakeszi Művelődési Házzal, ahol lehet valamit kezdeni. Újabb kölcsönöket vettem fel és nekivágtam. Eleinte a művelődési házkereit között működtem és csak a rendezvénytől járó költségeket fedeztem. Szerencsére megőriztem a régi Dunaparty Club vendégeinek címlistáját, és így kiértesíthettem őket arról, hogy indul az új klub.

A vállalkozás második lépésében a barátommal, volt csoporttársammal gazdasági munkaközösséget alapítottunk. Ezután a művelődési házzal szerződéses viszonyba léptünk, ami a jelenlegi feltételek között a legjobb, mert a bérleti díj kifizetésével a cég teljesen önálló.

— Hány embert foglalkoztat?

— A diszkórendezvény és a bár üzemeltetése részben a családtagokra épült, no meg a régi klubosokra, barátokra és alkalmazottakra. A felállás

a gázpisztoly, a spray használata,

akkor nekünk köteletségünk a vendégek nyugalmát biztosítani. Ki kellett szűrni azt az ötletet, hogy odavalót, így aztán

hagyományos: rendezők, kidobók, diszkóok, fénytechnikusok, a bár kiszolgáló személyzete és természetesen mi ketten vállalkozók is dolgozunk. Most érkezünk el oda, hogy a családtagok igénybevételére nem lesz szükség, mert meg tudjuk fizetni az alkalmazottakat.

— Említetted, hogy kidobólegények is működnek. Szükség van rájuk?

— Közismert, hogy Budakeszin kemény legények élnek. Márpedig, ha két fiú elvadul és agyonveri egymást, oda még egyszer egy lány sem teszi be a lábát. Az a hely megszűnik, mint minőségi létesítmény. Hát ezért kellene a kidobólegények. De egyébként is, amikor ma már az utcán is előfordul

volt dolguk a kidobóknak. A klubban rendszerint 200-250 résztvevő fordul meg. Szakmai vélemény szerint, műfaján belül ez egy jó színvonalú hely.

— Megérzed a nehezülő életkörülményeket? Milyen hatással van a vállalkozásra?

— Most kezdjük érezni, hogy kevesebben jönnek, pedig mi még nem is emeltük annyira az árakat, éppen a saját nyereségünk terhére. De lehet, hogy ez csak átmeneti, mert az emberek rendszerint úgy reagálnak a kilátástalanságra, hogyha mára nem telik, hát szórakozásra költik, ami van. Ettől függetlenül is, kellene a jó ötletek. Különösen jól eltaláltak a szombat délutáni tini-dízi bevezetését. Éppen a szülők javaslatára kaptunk az ötletet, hogy a nyolctól tizenhat éves korosztálynak is csináljunk rendezvényeket. Meglepő volt számomra is, hogy a legfiatalabb korosztály is mi-

lyen igényes, nem feltétlenül van a gyerekredezvények, hogy hátából még bennünket is jobban elvisel a környék.

— Mondanál néhány szót a tapasztalataidról?

— Induláskor például óriási teherrel a kölcsönök visszatérítése. Szerencsére ez számomra nem okozott gondot, mert a szüleimnek tartoztam. Az ő támogatásuk nélkül szó sem lehetett volna arról, hogy vállalkozhassak. De minden vállalkozónak tisztában kell lennie azzal, hogy az indulásnál a kölcsön nem lehet a teljes összeg negyven százalékánál nagyobb, mert általában a kamat magas, és

minden fillért visszapumpálni a cégbe.

Emellett minden fillérről pontosan tudni kell, hogy mire megy. Pazarolni, vagy a vállalkozás méreteihez képest túl nagy fába vágni a fejszét nem lehet. Mert, ha egyszer fizetésképtelenné válik az ember, hitelt senki nem ad, és ingyen sem szállít senki. Különösen nekünk, fiataloknak nehéz tartani, hogy ne nyúljunk a pénzhez. Hosszú türelem kell hozzá, hogy beruházásra gondolhassunk. Erre ugyanis már csak akkor kerülhet sor, amikor anyagilag megerősödött a cég.

Könnyen belebukhat az ember abba is, ha nem teszi jó helyre az értékeket, ha netán mást produkál, mint amire a vevő vár. Budakeszin nem lehetetlen volna például egyetemi színvonalú klubot létrehozni, mert az csődöt jelentett volna. A legfontosabb megtrementeni a vendég igényeinek megfelelő feltételeket. Ebben

van a gyerekredezvények, hogy hátából még bennünket is jobban elvisel a környék.

— Míndez úgy hangzott, mint egy mennybemenetel. Ezek szerint te nem is találtál buktatókat?

— Dehogynem.

a határidők rövidek. És nekem például nem sikerült egyik napról a másikra milliókat összeharcolnom. A bizalom, a megbízhatóság nélkülözhetetlen azokkal, akikkel együtt dolgozik az ember. De fontos a közösséghez, a dolgozóhoz való viszony is. Foglalkozni kell az emberekkel, meg kell becsülni őket, mert még én például egy hangosítást egy óra alatt összeszerellek, egy olyan munkacsapatot kiállítom, akik szívvel-lélekkel végzik a munkát, évekre telik. Nélkülözhetetlen,

nekem szerencsém volt. Hittetem abban, hogy amit akarok, az jó.

— Végső soron mikor fedeztet fel magadban, hogy van benned üzleti érzék?

— Már a középiskolában az osztályfőnököm figyelt fel rám. Akkor éppen számológépeket adtam-vettem. De a Kandó befejezése után egyértelművé vált számomra, hogy a Közgázban a helyem. Ebben nagyon támogattak a legjobb szakmai tanáraink is.

— Két hónapja üzemel a Dunaparty Club. Mi a véleményed, megéri?

— Amit előre terveztem, annak a hetven százalékánál tartok, és ez egy jó arány. De tudatosan nem fejlesztjük tovább jelen pillanatban a cémet, nehogy időzavarba kerüljenek, ugyanis ebben a tanévben kell lediplomáznom.

— Mi lesz az egyetem elvégzése után?

— Ez az én nagy dilemmám.

Vannak, akik leszólják, hogy két diplomával ilyen tingli-tangli dolgot csinálunk, noha én nem tartom annak. De ha valami szerencse folytán egy komoly állásajánlatot kapnék, akkor lennék igazán zavarban. Egyébként az a tervem, hogy az egyetem után tovább fejlesztem a céget, külkereskedelmi vállalkozássá. Ehhez azonban föl kell előbb építeni a tőkerészt.

— Hogy alakultak az emberrel kapcsolataid, mióta vállalkozó vagy?

— Sok nagyon jó barátom van, és még több ellenségem. — Azok közé tartoztál, akik mindig tevékenyek voltak itt az egyetemen. Mennyire maradtál diák?

— Nem maradtam ki az egyetemi életből. Számomra,

akár a többi hallgató számá-ra, az egyetem összeírt az egyetemi klubok élményével is. Amiből tényleg kimaradtam, az az utazás. Míg ma már az ügyesebb diákok a fél világot bejárják, addig erre nekem sajnos nem volt lehetősége.

— Melyik vállalkozásod nőtt igazán a szívedhez?

— Bevallom, nosztalgiával gondolok az egyetemi Dunaparty Clubra. Mai szemmel is tapasztalattal — persze más feltételek között — úgy látom, hogy super dolgot lehetne itt csinálni. Az egyetemi klub, az egy külön világ. Kétségtelenül megmozgatja a fantáziámat, és mi tagadás, hajt a vállalkozási láz, mindig nagyobb, és még nagyobb szeretnék.

H. E.

Kanada óvatos Európa irányában

A Kanadai Egyetemek és Főiskolák Szövetsége (AUCC) meghívására és költségeire két-hetes kanadai látogatáson vett részt Zalai Ernő tudományos rektorhelyettes. Részben az AUCC 1990-es országos konferenciájára hívták meg, hogy előadást tartson a kanadai-kelet-európai egyetemközi együttműködés lehetőségeiről, részben pedig különböző egyetemeken meghívásának tett eleget, ahol a magyar, illetve kelet-európai gazdasági és politikai helyzet kérdéseiről tartott előadásokat, illetve konzultációkat az együttműködési lehetőségekről.

Zalai Ernő benyomásai alapján elmondta, hogy a konferencián nagy számban voltak jelen a kanadai egyetemek és főiskolák képviselői, s meghívták rajta kívül csak az USA és Afrika (fejlesztő országok) voltak képviselve egy-egy fővel. A konferencián kiemelt téma volt a nemzetközi együttműködés, amely hagyományosan a fejlődő országokat volt hivatva támogatni. Visszatérvő panaszként hangzott el, hogy a kanadai kormány intézkedései károsan befolyásolják a kanadai egyetemek nemzetközi kapcsolatait. Egyrészt, külföldi diákoknak a belföldiekénél jóval magasabb tandíjait, másrészt az együttműködésére szánt kormánytámogatás elégtelen voltát jelezték fő problémaként. Különösen erőteljes

kritikában részesítették a kormány kelet-európai segélyprogramját,

amely nem irányoz elő támogatást egyetemközi együttműködésre, diákösztöndíjakra s erőteljesen korlátozott területileg (elsősorban Lengyel- és Magyarországra, illetve Cseh-szlovákiára).

A Task-Force koordinátora, George Rejohn csak gyenge érvekkel tudta védeni kormány döntéseit, s rendre a kelet-európai kormányok speciális megrendeléseire hivatkozott védekezésképpen. Zalai Ernő kifejtette saját álláspontját, miszerint a fiatalok képzésére fordított pénz az egyik legbiztosabb befektetés, s a kívánatos kulturális, gondolkozásbeli változás csak akkor jöhet létre, ha minél nagyobb számban kapnak kelet-európai fiatalok lehetőséget külföldi részképzésre.

A konferencián és különböző egyetemeken szerzett benyomások tapasztalata az volt, hogy Kanadában aggodva figyelik az európai változásokat. Szeretnék támogatni a kelet-európai átalakulást, de ugyanakkor félnek a nemzetiségi problémák kiéleződésétől, a Szovjetunió bizonytalan helyzetétől és az újraegyesített Németország gazdasági és politikai hegemoniájától. Mindezek miatt és saját belső gazdasági és politikai nehézségei miatt is, a kanadai kormány láthatóan óvatos politikát folytat Európában, s szorosabbra igyekszik fűzni az USA-hoz fűződő köteleit.

Érdemes talán megjegyezni, hogy a kanadai föderációs rendszerben voltaképpen

nincs szövetségi oktatási minisztérium.

Az egyes tartományokon belül vannak ilyenek, s maguk döntik el, milyen oktatási rendszert működtetnek. Quebec ebben is erőteljesen elüt a többitől, amelyek az angolszász rendszer egy-egy variációja szerint szervezték meg oktatásukat. A quebeci rendszer egyik sajátossága például, hogy a felsőoktatás első két éve főiskolákon folyik (ezek lehetnek általános egyetemi előkészítők, de professzionálisak is). Ezek után 3 év a baccalaureatus, majd 2 év a magisteri tanulmányok hossza. Ez utóbbira épül a doktori cselekmény.

Részben az előbbiből fakad, hogy az AUCC szerepe több mint mondjuk egy alulról szervezett egyetemi-főiskolai érdekszövetség. Részben ugyanis szövetségi koordinációs szerepet tölt be, különösen nemzetközi kapcsolatokban. Az éves konferenciái pedig lehetőséget teremtenek a vezetők (president and vice chancellor) a tipikus titulusa az első számú vezetőnek) számára tapasztalatserére. Ennek megfelelően több főt foglalkoztat, jelenlegi elnöke: Claude LaJeunesse, s a nemzetközi osztály igazgatója: John W. Berry.

A kanadai egyetemi rendszerben a külföldi diákoknak (tartományonként eltérő mértékben) jóval nagyobb tandíjat kell fizetni, mint a hazai hallgatóknak. Ez utóbbiak tandíja egyébként — mondjuk az

USA-hoz képest — viszonylag alacsony (évi 1200—1800 C dollár). Ez, illetve a

külön ösztöndíjak hiánya megnehezíti a magyar diákok kinti tanulását.

Master és Ph. D. fokozatok esetén azonban a magyar hallgatók is eséllyel versenyezhetnek az egyetemek által szervezett, illetve nyújtott ösztöndíjakért. Egyébként pedig kétoldalú diákcsere szervezésével lehet kísérletezni. (A mi egyetemünk már sikerrel folytat ilyen, de az erőteljes személyes kapcsolatok függvénye.)

A kanadai egyetemek között láthatólag éles verseny folyik, s erőteljesen számon tartják a minőségi rangsort. Ezek között az elsők között van a UBC

Mint az többé-kevésbé köztudott, az elmúlt tanév végén 10 közgázos hallgató egyhetes szakmai úton vehetett részt Bécsben a vállalat-gazdaságtan tanszék szervezésében. Mielőtt megpróbálnánk összegezni néhány hallgató és oktató véleményét, ejtsünk pár szót a versenyről is, amely ide vezetett.

A vállalat-gazdaságtan tanszék tavaly a második félévben hirdette meg tanulmányi versenyt másodikfolyamos hallgatók számára. Azonnali nagy érdeklődést keltett, a kemény feltételek ellenére körülbelül

50 ember nevezett be

az első fordulóba, egy magagyártotta dolgozattal. Ezek — az értékelők szerint — magas színvonalú munkák voltak, amelyeket a tanulmányi eredménybe beszámítva önmagukban is használt a tanszék. A továbbjutott 25 pályázó csoportokat alakította egy részben matematikai, részben egyéb változatos elemeket tartalmazó

döntési játékokat vehetett részt.

A szervezőkre saját bevallásuk szerint nagy hatást gyakorolt, hogy egyes csoportok milyen eredményesen tudták felhasználni például statisztikai ismereteiket. Ebből a fordulóból szoros mezőnyben 15-en jutottak tovább. Láthatóan nem dönt még el ekkor semmi. Az utolsó fordulóban össze kellett állítani és meg kellett

(Vancouver), a University of Toronto, a Queen (Kingston) és a McGill (Montreal) a rektorhelyettes által látogatottak közül. Az utóbbiak a nemzetközi kapcsolatok kiépítése terén igen körültekintők és óvatosak. Csak jó minőségűnek jegyezték egyetemekkel lépnek kapcsolatba („maradt tolláról...”).

A látogatásról összességében az a véleménye alakult ki a tudományos rektorhelyettesnek, hogy a jó kanadai egyetem versenyképesek a jó USA-beli egyetemekkel. Ugyanakkor egy sor dologban sokkal közelebb állnak hozzánk. Ezért feltétlenül hasznos lenne elmenteni az USA-ba irányuló egyirányú áramlást a kanadai lehetőségek kiszélesítésével. Ebben Quebec (Montreal) még külön szerepet tölthet be kétnyelvűségével.

Győztesek és győztesek

Egy hét Bécsben

védeni egy üzleti tervet. Vég-eredményben

a győztes Kovács Péter lett,

a második Matovics Klára, a harmadik Takács Sándor.

A győztesek és a helyezettek egyrészt pénzjutalmakat kaptak, másrészt személyekre szóló ajándékokat, a versenyt támogató szervezetektől. Volt, aki

Der Spiegel-előfizetést nyert

ily módon. És persze az első tíz tanulmányúton vehetett részt Bécsben, ahol különböző vállalatokat, intézményeket látogatott működés közben. A program nagyjából a következőkből állt: a bécsi tőzsde, egy szerkesztőség és egy nyomda, a Henkel Ausztria, a General Motors összeszerelő üzemé és a végén a korona egy sörgyár meglátogatása.

A versenyt értékelve Chikán Attila tanszékvezető kifejtette, meglepte, milyen reális, életközeli vállalkozási tervekkel jelentek meg a diákok, és, hogy itt is mennyire tükröződött az évfolyam vállalkozásorientált szemlélete.

Nos, három autóval mentünk, a tanszék négy munka-

társának óvó szárnyai alatt. Bécsben egy ifjúsági szállóban laktunk. A városban belül is autóval közlekedtünk, csak egy-egy egyéni akcióra vettük igénybe a tömegközlekedést.

Jó volt a társaság, és a programot is remekül állították össze. A hangsúly mindenképpen a szakmai részen volt. Az ember izelítő kapott a dinamikus fejlődő nyugati gazdaságból, és tanúja lehetett egy másfajta szervezési és munkastilusnak.

Ezen felül felcsíphetett olyan apró „trükköket”, amelyeknek itthon is hasznát veheti. Ha az ottani tapasztalatok fényében, mintegy a kívülálló szemével tekintünk a magyar gazdaságra, akkor látjuk, hogy tényleg mennyi minden vár megvalósításra. Szerencsére ezzel együtt kaptunk példát és biztatást is: nem lehetetlen.

De milyenek is voltak az egyes programok?

Először is ott voltak a technikai csodák: a General Motors nyolc futballpálya méretű összeszerelő üzemé, melynek szalagrendszeréről

44 másodpercenként gördül le egy összeszerelt, le-

amely csak azért nem becsomagolva, mert úgyszólván légmentesen záródó vasúti kocsi- kabinok vizik tovább. Körül- belül ugyanilyen színvonalúak voltak saját kategóriájukban a nyomda gépei, vagy a szerkesztőség számítógéphálózata. Nagyon sokat mondó volt a különböző területeken tapasztalható szervezetség is: eltérő eszközökkel, eltérő célok érdekében más módokon, de meg van az a rendszer, ami hatékonyvá teszi a cselekvést, a munkát.

Végül pedig csak egy apróság. Például mindenhol, ahová mentünk, ugyanolyan módon fogadtak bennünket, mintha csak összeszerelték volna. Beültettek egy terembe, tájékoztató, diafilmből, kérdések, körbevezetés az üzemben, frissítő, szendvics, végső kérdések, búcsúzás. Lehet, hogy érdemes lenne meghonosítani?

Ahhoz persze, hogy mindezt meg lehessen tekinteni, pontos időrendet kellett tartani. Ki volt zárva, hogy valahonnan elkéssünk, udvariasság lett volna. Nagyon jó alkalom volt ez a tanulmányút arra, hogy elméleti és általános ismeretek mellett valami kézzelfogható is tapasztaljunk a Nyugatról.

Ha azt kérdeznék bármelyikünkől: ki menné-e újra?, a válasz csakis az lehetne: feltétlenül!

L. M.

1956-ra emlékezünk

A Hétfői Hírlap 1956. október 22-i száma írja: „... a magyar egyetemi és főiskolai hallgatók most már csakugyan részt kérnek, sőt követelnek az ország szellemi és politikai életében...” A Magyar Egyetemisták és Főiskolások Szövetsége egy szegedi diákgyűlésen 16 pontból álló programot vitatott meg: „Az első pont követeli, hogy az egyetemi újság káderését a párt augusztusban hozott értelmiségi határozatának szellemében végezzék. A második pont az egyetem lapjának, a Szegedi Egyetemnek átszervezését követeli és azt, hogy ez az újság valóban a szegedi egyetemek és főiskolák hallgatóinak véleményét tükrözze... A további pontokban a diákjóléti bizottság munkáját, a nyelvoktatás fakultatívra térítését, a honvédelmi oktatásnak a növekedésére való eltérítést, a külföldi utazások keletre és nyugatra való szervezéséről, utazási kedvezmények megteremtéséről stb. hirdette ki akaratát. Hat pont politikai követeléseket tartalmaz. Ebben szerepel a tájékoztatás szabadságáról, a fizetések rendezéséről, politikai bűncselekményekben a halálbüntetés eltörléséről és az új alapokra fektetett szabad, demokratikus választási rendszeréről...”

„Vásárhelyi Miklós Ne feledd a tért! című cikkéhez szeretnék hozzászólni. Cinikusoknak bélyegzi azokat az egyéneket — s itt főleg a párttagokra céloz — akik tudták az igazat és mégis passzívak maradtak, beletörték a törvénytelenkedésbe és csak most, utólag hivatkoznak arra, hogy ismerték az igazságot. Nos, jómagam is párttag vagyok és Vásárhelyi szavaival élve: Tudtam az elrejtett igazságot. Tudtam azt, hogy a Rajk László és társai elleni kórholt vádak hamisak, minden alapot nélkülöznek. Tudtam, és tudta azt rajtam kívül még számtalan párttag, hogy a per igazságszerűsége nem az, akik a vádoltakat padján ülnek, hanem azok, akik odaültek őket. A kezünk ökölbe szorult a törvénytörés láttán — de tehetetlenek voltunk. Tehetetlenek és nem cinikusok, mint ahogyan azt Vásárhelyi Miklós állítja. Bár nem társoltam az igazságtalanságnak és nem udvaroltam a személyi kultusz hatalmasainak, mégsem mentem fel magamat egészen a felelősség alól. Erzem, tudom, hogy én is bűnös vagyok. És október 6-án, azon az esős, hideg, szombati délutánon, ott a mártírok koporsói előtt, keserű önvád, dühös szegyekezés keveredett bennem a mélyesleges bánattal, mert én is azok közé voltam, akik képtelenek voltak arra, hogy megvédjék mártírjaink életét...”

„A spanyol szabadságharc magyar önkéntesei mélyes felháborodással itélik el az önkényt és törvénytöréseket, melyeknek olyan kiváló harcosai is áldozatul esett, mint Rajk László, a nemzetközi brigád magyar egységének parancsnoka...”

Az IGAZSÁG 1956. november 3-i számából:
„Az Egyesült Államok képviselője kijelentette, a Biztonsági Tanács nem teheti meg, hogy figyelmen kívül hagyja a Hammarskjöld főtábornok csütörtökön megérkezett felhívást, amelyben Nagy Imre magyar miniszterelnök azt kérte, hogy az ENSZ védelmezze Magyarországot az orosz katonai erőkkel szemben. A képviselő hangsúlyozta, hogy hasznos lenne, ha a magyar kormány külön megbízottat küldene New York-ba, a vitán való részvételre... Koos Péter jelent meg a tanács múlt vasárnap délutánján Magyarországi képviselőjeként, de azóta leváltották. Koos Péter — akitől az Igazság szerkesztősége felderítette hogy valódi neve Leo Konduktorov — mint ismeretes — ellenezte a magyarországi helyzet megvitatásának napirendre tűzését... Szoboljev szöveget küldött azt mondván, hogy Nagy Imrénél azok a kijelentései, amelyek szerint újabb fegyveres erők léptek Magyarországra területére, teljes mértékben alapvetőnek. Csang nacionalista kinnal küldött ekkor félbeszakított Szoboljev-et és rámutatott, hogy a magyar kormánytól újabb közlések érkeztek az ENSZ-hez, amely megértesíti, hogy további szöveget csatolnak ezekhez az országba...”

„Záhonytól a reggeli órákban két páncélvonat jött át a határral, majd este újabb hat páncélvonat érkezéséről adtak hírt. A záhonyi vasutasok hősiességgel ellenálltak, végül mégis idegen kézbe került a vasúttárolás, megszakadt a telefon-összeköttetés a nyiregyházi vasútállomással. Szovjet vasutasok vették át az irányítóberendezések kezelését... A Kaposvár melletti repülőtér szovjet páncélhadtest zárta körül... Szombathely városát szintén szovjet tankok örzik... A nyugati határ mentén orosz páncélosokból védőövet vonta. Igazolható minden áthaladó gépkocsit. Kéthly Annát, a Magyar Szociáldemokrata Párt elnökét, aki Bécsből Budapest felé tartott, feltartóztatták és így kénytelen volt visszafordulni...”

Csütörtökre virradó éjszaka szovjet harcokcikk foglalták el Ferihegyt. „A vezénylő tiszt közölte, a repülést egyelőre nem engedélyezzük... A Ferihegyi repülőtér rádióállomása azonnal világgá sugározta felhívását: A Budapest felé tartó vöröskeresztes repülőgépek azonnal forduljanak vissza Bécs felé, mert a leszállás zavartalanul nem tudjuk biztosítani, a visszarepülésre pedig egyelőre nincs remény...”

A gyűjtőfogóházban 800 politikai foglyot bocsátottak szabadon. „A legtöbbet értelmiségiek. Feltűnően nagy számban találtunk közöttük mérnököket... orvosokat... volt katonatisztok... De nagy számban voltak egyszerű parasztok, akik a tagosítás, a beszolgáltatás igazságtalanságai ellen fakadtak ki, munkások, akik a könyörtelen notmák ellen merték felemelni szavukat...”

„Egy sereg kisebb-nagyobb épületet, megszünt hivatalt, párt- és tömegszervezeti helyiséget máris lefoglaltak az újjáalakuló pártok. Az új demokratikus pártokra és szervezetekre feltétlenül szükség van. De hadd hívjuk fel már most az elején a pártok és szervezetek vezetőinek figyelmét arra, hogy ne engedjék meg a lakás céljaira alkalmas helyiségek nyakló nélküli lefoglalását...”

„A Köztársaság téren az AVH-s föld alatti rejtekhelyet kutató katonai osztag parancsnoka azzal a kérésrel fordult Budapest lakosságához, hogy a kutatás sikeres és zavartalanul történjen érdekében a Rákóczi út—Aggteleki utca—Népszínház utca—Fiúmei út által határolt területen belül csak azok közlekedjenek, akik e területen laknak, vagy ott hivatalos dolguk van. Minden más csoportosulás mellőzését kéri.”

„Az egyetemeken és főiskolákon azonban belátható időn belül aligha indulnak meg az előadások, minthogy az egyetemi ifjúság legnagyobb része fegyverrel a kezében veszi ki részét a forradalom rendjének biztosításából...”

„Feltérjük az ország összes kelmefestő és vegytisztító kisiparosait, hogy gyászfestéseket azonnal és postadíj felszámítása nélkül vállaljanak...”

A nyugati gondolkodás fő áramlatában

(Folytatás az 1. oldalról.)

volt, hiszen szinte naponta fordultak meg benne vezető amerikai és nyugat-európai politikusok, akik előadásokat és konzultációkat tartottak, miközben rendszeresen részt vettem szakértői vitákban is, amelyeknek nagyon tudatosan mintegy „brain storming” szerepet szántak. Ennek következtében az a nagy szerencsem volt, hogy sokkal inkább benne voltam a nyugati gondolkodás fő áramlatában, mintha itthon lettem volna. S ebben a környezetben az általános lelkesedés nagyon határozott bizonytalansággal, aggodalmakkal és fenntartásokkal keveredett. S 1989 őszén ezek a fenntartások és aggodalmak még különösen erőteljesek voltak. Erdékes megemlíteni, amikor '89. szeptember 12-én megérkeztem New Yorkba, dagadó hazafüti kebellet, hogy éppen a minap nyitottuk meg határainkat a németek számára, és ezzel látványosan áttört a vasfüggöny, akkor az első nap ott találtam az asztalomon a Los Angeles Times lefotózott cikkét, amelyik azt mondja, hogy hát

ejnye, ejnye, nem is biztos, hogy ez bücsű cselekedet volt. Destabilizálja Kelet-Európát és megzavarhatja azt a stratégiai folyamatot, amiben az amerikai politika úgy értezte, hogy valahogy előre jut a Szovjetunióval és Kelet-Európaival. Véleményük szerint túlságosan és túl ellenőrizhetetlen haladnak előre a folyamatok, ha ilyen lépésekre kerül sor. De a magyar semlegesség ötle- tetét is ugyanígy fenntartással fogadták amerikai körök-

Thatcher török típusú társulást ajánl

Változott a helyzet, amikor Thatcher november 20-án táján elmondta a londoni beszédét, s amelyben ő török típusú társulást ajánl a kelet-európai országoknak, amit aztán más-más nyugati politikus is kezdett hangsúlyozni. Egyelőre novemberben még főként Magyarországról és Lengyelországról volt szó.

A januári változások után a többi ország is számításba jött, de végül is az EK arra az elhatározásra, hogy társulást ajánl — tehát nem tagságot — a kelet-európai országoknak, csak 1990. április 29-én dublini csúcstalálkozó után jött. Mindeddig nagyon erős fenntartások, viták voltak, s korántsem volt az egyértelmű, hogy az EK vagy Nyugat-Európa tart karokkal fogadni Közép- és Kelet-Európát.

Még novemberben, amikor elkezdtem a témát írni és az intézetben vitákoztunk, akkor a kollégák kicsit idealistának néztek, hogy egyáltalán komolyan gondolom, mi be akarunk lépni Európába. És szabályosan megmosolyogták azt a véleményemet, hogy eh-

ben. S ebben a gondolkodásban nagyon világos áramlat volt, hogy az események zökkenőmentes előrehaladása érdekében ne irritáljuk a Szovjetuniót.

Az itthoni sajtóból is kiderült az, hogy 1989 őszén a közeledésünket EK-körökben még társulás formájában is meglehetősen nagy fenntartással fogadták. Ezzel a véleménnyel személyesen is találkoztam.

Gazdaságilag különösen két szempont hangsúlyozódott: Kelet-Európa olyan teherként zuhanhat a Nyugatra és Nyugat-Európára, amit ők nem nagy lelkesedéssel vállalnak és a forrásai is szűkösek, valamint, hogy Kelet-Európa nem felkészült a Nyugattal való integrációra. Olyan változások és problémák vállalnának ezzel, amit nem tartottak kívánatosnak. Elhangzottak olyan vélemények, hogy már eddig is belénk fektettek egy csomó pénzt, ezt mutatja az adósságunk is, és mégsem lett semmi eredménye. Mi a garancia, hogy ki fogunk kerülni a bajból, ha a további segítenek bennünket? És mi lesz akkor, hogyan a nyugati verseny agyonvágja a gazdaságunkat...? és így tovább.

— Nyugat-Európa, ha némi tévoválás után, de segítő kezettel nyújt irányunkba. Mi módon változott meg a Kelet-Közép-Európával szembeni fenntartások? És ön szerint hány évre van szükségünk ehhez, hogy az EK befogadjon bennünket?

Thatcher török típusú társulást ajánl

hez szerintem a társulás kell, ami el kell hogy vezessen ahhoz, hogy Magyarország teljes jogú tagja legyen a nyugat-európai integrációnak. Később könnyítette a helyzetemet, amikor az új magyar kormány első nyilatkozatai között szerepelt, hogy elkötelezte magát Európának, és az EK-val való teljes jogú tagságra törekszik.

Az tény, hogy Magyarország, nem is beszélve a többi közép-európai országról, nincs felkészülve erre az integrációra. Természetesen belépési szándékunkat hangsúlyozni kell, hiszen szükséges, hogy a fogadó fél is hozzájáruljon a gondolathoz. A realitások alapján amúgy sem valószínű, hogy 10 éven belül erre sor kerül. A jövő évtized vagy évtized elején a teljes jogú tagság Magyarország részére, ha a dolgok kedvezően alakulnak, természetesen mégis sorra kerülhet.

— Véleménye szerint az EK-hoz való társulási közle-
désünknek melyek az akadályai?

Átmenet a társuláshoz

— A problémák körét szélesebben kétféleképpen nevezném. Az egyik probléma az, hogy a magyar gazdaság és a kelet-európai gazdaságok mely válságban vannak. Ezek beteg gazdaságok, kritikus mértékben túl el vannak adósodva, ami szűkített akkumulációt eredményez és „szűkített” életszínvonalra jár együtt. Ezt meg kell fordítani! Beteg gazdasággal nem lehet bennenni még társult tagként sem az EK-ba. Kezelnünk kéne az adósságproblémát, elfogadható szintre hozni az inflációt, a munkanélküliséget, a gazdaság egyensúlyhelyzetét. Ezt nevezném konzolidációnak.

A másik probléma az átalakulás, vagyis bizonyos mértékig a rendszerváltás. A jelenlévő modellel ugyanis nem lehetünk a nagy és erős nyugati versenypiacra, anél-

A semlegesség sem tartható

— Nem kétséges, hogy Európához való közeledésünk politikai, társadalmi, kulturális és morális kérdés is. Azt hiszem ezen a területen mélyebbek a problémák és bonvolaltabb lesz eljutni és megfelelni az európai követelményeknek. Politikailag egyik kérdés Magyarország biztonságpolitikája, vagy ha úgy tetszik külpolitikai orientációja.

Nyitott kérdésként tekintem — és ez az EK fejlődésének is a függvénye — hogy elégedő-e az, hogy mi semlegesség válnak. Egyelőre ugyan az EK még formálisan a Varsói Szerződésből való kilépést sem tekintik feltételnek ahhoz, hogy társuljunk, de nyilvánvaló, hogy

ja, milyen lesz egyáltalán az európai biztonsági rendszer. Az tény, hogy több semleges ország kérte felvételét is éppen az utóbbi napokban például az osztrákok mellett fölmerült a svéd teljes jogú tagság is az EK-ban. Mégis sok a probléma. Ilyen például a nemrégiben megszületett spanyol javaslat az EK-n belül az európai állampolgárságra. Ez azt jelentené, hogy

az állampolgár maga választhatná meg, hogy melyik országban kívánja a katonai szolgálatát teljesíteni. Nem kell neki hazamenni ahhoz, hogy ennek a köteletségnek eleget tegyen, hanem jelenleg 12, vagy a jövőben X tagország bármelyikében is teljesítheti azt. Így viszont irrelevánssá válna,

A másik dolog az, hogy a kelet-európai átalakulás és a magyar átalakulás folyamatában is felszínre kerültek retrorád tendenciák, nézetek, alantias indulatok. A változás a salak fölkavaródásával is együtt járt. Ennek a megnyilatkozásnak tartom a rossz értelemben vett nacionalizmust, az antiszemizmust, a vallási és etnikai intoleranciát, a nemzetiségi, etnikai ellentéteket stb.

Ugy is lehetne mondani, hogy hangot kapott újra, mint ez a Rákosi korszakban történt, a lumpen értelmiség is, amely az egyéb lumpen rétegek élén politikai demagógiával és szélsőséges megnyilatkozásokkal próbált szerephez jutni. És itt a lumpen értelmiséget nem képzettség, beosztás, szociális helyzet, sőt hírnév alapján értem, hanem az morális kategória.

A nemzet kizárásos közelítése

Tudjuk persze, hogy a század történelmi viharában nem alakulhatott ki olyan egészséges nemzeti tudat, mint ez a kontinens más országai-
ban megtörténhetett.

Az évszázadunkban uralkodó fasizista és kommunista ideológiák súlyosan megmérgezték a nemzet lelket. A nemzeti érzés egyszerű más népek gyűlöletével, megvetésével és lenézésével azonosult, máskor pedig a nemzeti elkötelezettséget és hazaszeretetet „káros nacionalizmusnak” bélyegezte. Még-
sebeidőtti a gondolkodásban a nemzet kizárásos közelítése, amely a „népet” fajtjal, vagy osztállyal azonosítja.

Naponta halljuk a „mi magyarok” és a „ti zsidók” szembeállítását, ami nemcsak értelmetlen és nevetséges, hanem nemzetellenes és a nemzetet súlyosan károsító. Az ilyen nézetek tehetséges, szorgalmas és becsületes emberek magyarságát próbálják megkérdőjelezni, s hazájuktól, mint „vendégeket” megfosztani. Nemrégiben még „osztályidegenként” rekesztették ki a társadalom egy részét. Amikor azt kell látni, hogy tizen-
éves fiatalok lelkében 1990-ben Magyarországon újra pogromos félelmek ólálkodnak, akkor a szép szavak a demokráciáról és a szabadságról, s természetesen „Európáról” egyből nullára írodnak. Morálisan messze vagyunk még tehát Európától. Európa civilizált normáinak megfelelően kellene tehát meghatározoznunk magunkat, nem is beszélve olyan prózái kérdésekről, mint az üzleti morál, vagy a munkafegyver, amik nélkül aligha lehetünk integrációképesek Európában.

S itt kell visszatérnem a beszélgetés elején feltett kérdésre, mi az esélyünk, hogy európaivá válunk, vagy pedig balkanizálódunk, s visszacsúszunk a perifériára sok más fejlődő országgal együtt? Ugy gondolom, hogy abban a ritka történelmi helyzetben vagyunk, hogy jók az esélyeink arra, hogy végre ki-másszunk az európai perifériáról és bekerüljünk az európai fejlődés és integráció fő áramába. Nyilvánvaló, hogy ehhez végre kell hajtani a gazdasági konzolidációt és átalakítást, tényleg meg kell tanulni a demokráciát és a

— A magyar társadalom kulturális, morális felkészültsége vajon megfelelő-e?

— A kép ellentmondásos. Általában a magyar iskolai rendszer — állítom Amerikával való összehasonlításban — fejlettebb és egyáltalán nincs szegyenkezni való. Ugyanakkor a magyar társadalom képzettségi szintje ahhoz a modern gazdasághoz és technológiához, műszaki kultúrához képest, amivel egyáltalán versenyképesek lehetünk Európában, még nagyon hiányos. Hiába olcsó a munkaerőnk, ha közvetlenül nem használható, és munkafegyverrel sem felel meg a követelményeknek.

Hangot kapott a lumpen értelmiség is

A másik dolog az, hogy a kelet-európai átalakulás és a magyar átalakulás folyamatában is felszínre kerültek retrorád tendenciák, nézetek, alantias indulatok. A változás a salak fölkavaródásával is együtt járt. Ennek a megnyilatkozásnak tartom a rossz értelemben vett nacionalizmust, az antiszemizmust, a vallási és etnikai intoleranciát, a nemzetiségi, etnikai ellentéteket stb.

Ugy is lehetne mondani, hogy hangot kapott újra, mint ez a Rákosi korszakban történt, a lumpen értelmiség is, amely az egyéb lumpen rétegek élén politikai demagógiával és szélsőséges megnyilatkozásokkal próbált szerephez jutni. És itt a lumpen értelmiséget nem képzettség, beosztás, szociális helyzet, sőt hírnév alapján értem, hanem az morális kategória.

A nemzet kizárásos közelítése

Tudjuk persze, hogy a század történelmi viharában nem alakulhatott ki olyan egészséges nemzeti tudat, mint ez a kontinens más országai-
ban megtörténhetett.

Az évszázadunkban uralkodó fasizista és kommunista ideológiák súlyosan megmérgezték a nemzet lelket. A nemzeti érzés egyszerű más népek gyűlöletével, megvetésével és lenézésével azonosult, máskor pedig a nemzeti elkötelezettséget és hazaszeretetet „káros nacionalizmusnak” bélyegezte. Még-
sebeidőtti a gondolkodásban a nemzet kizárásos közelítése, amely a „népet” fajtjal, vagy osztállyal azonosítja.

Naponta halljuk a „mi magyarok” és a „ti zsidók” szembeállítását, ami nemcsak értelmetlen és nevetséges, hanem nemzetellenes és a nemzetet súlyosan károsító. Az ilyen nézetek tehetséges, szorgalmas és becsületes emberek magyarságát próbálják megkérdőjelezni, s hazájuktól, mint „vendégeket” megfosztani. Nemrégiben még „osztályidegenként” rekesztették ki a társadalom egy részét. Amikor azt kell látni, hogy tizen-
éves fiatalok lelkében 1990-ben Magyarországon újra pogromos félelmek ólálkodnak, akkor a szép szavak a demokráciáról és a szabadságról, s természetesen „Európáról” egyből nullára írodnak. Morálisan messze vagyunk még tehát Európától. Európa civilizált normáinak megfelelően kellene tehát meghatározoznunk magunkat, nem is beszélve olyan prózái kérdésekről, mint az üzleti morál, vagy a munkafegyver, amik nélkül aligha lehetünk integrációképesek Európában.

S itt kell visszatérnem a beszélgetés elején feltett kérdésre, mi az esélyünk, hogy európaivá válunk, vagy pedig balkanizálódunk, s visszacsúszunk a perifériára sok más fejlődő országgal együtt? Ugy gondolom, hogy abban a ritka történelmi helyzetben vagyunk, hogy jók az esélyeink arra, hogy végre ki-másszunk az európai perifériáról és bekerüljünk az európai fejlődés és integráció fő áramába. Nyilvánvaló, hogy ehhez végre kell hajtani a gazdasági konzolidációt és átalakítást, tényleg meg kell tanulni a demokráciát és a

politikai kultúrát. Ez alapvetően rajtunk múlik, s nem számíthatunk arra, hogy a Nyugat „Marshall segélyvel” vagy bármi más formában egyszerűen kihúzza bennünket a jelenlegi helyzetünkől.

Az alternatíva a perifériázódással, gazdasági stagnálással, etnikai konfliktusokkal, polgárháborúkkal és társadalmi lázadással, ami szerencsére nemcsak nekünk, hanem a Nyugat érdekeivel is ellentétes. Destabilizáló Kelet- és Közép-Európával a kontinens biztonsága és prosperitása nem kaphatja el, s ezt a Nyugat is felismerte.

A kérdés inkább az, hogy milyen úton, milyen kitérőkkel, mennyi fájdalommal és költ-
séggel mellett jutunk el a célhoz. S ez a mai generációk számára távolról sem közömbös. Vannak területek, ahol a külső segítség nélkülözhetetlen lenne, ilyen a magántőke beruházás, ami nélkül a jelenlegi szűkített felhalmozás folyamatát nem fordíthatjuk meg. Fokozatosan meg kell nyitnunk gazdaságunkat, mert a külső piaci impulzusok nélkül a modernizálás és a szerkezetátalakítás nem képzelhető el. Nagyon fontos, hogy

H. E.

A Magyar Közgazdasági Társaságról — hallgatói szemmel

A nagy horderejű változások nyomán a szakmai, társadalmi, politikai szervezetek tevékenysége jócskán megváltozott. Számos, a múlt szocialista „munkás—paraszt—barátság—stb” jelszavával fogant társaság szűnt meg vagy redukálta tevékenységét a vagyonszámosítástól nem túl perspektivikus területére. Ezzel párhuzamosan gomba módjában szaporodtak az alulról építkező szervezetek, melyek minden elképzelhető „csoporthalmaz” szerint szerveződtek. Hogy ezen új és régi „céhek” közül melyek maradnak életképesek, ma még nem tudni, de van néhány favorit szervezet, melyek jövője megalapozottnak, biztosnak tűnik.

A Magyar Közgazdasági Társaság (MKT) is keresi a megújulás lehetőségét. A társaság fokozott erőfeszítéseket kíván tenni presztízsi és visszaállítása érdekében, és ezt programjuk is jól tükrözi. Ennek részeként az MKT szellemi potenciáljára alapozva szakmailag megalapozott, pártoktól független javaslatokat kíván tenni az aktuális gazdasági problémák megoldása érdekében. A társaság tevékenyen próbál eszközeivel az egyetlen képzés hatásfokát javítani (pld. Közgazda alapítvány), ugyanakkor megpróbálja a modern közgazdasági ismeretek elsajátításába bevinni a régebbi generációjú közgazdászokat, akiket „akkoriban” még nem próbáltak megfertőzni a kapitalizmus, ill. a piacgazdaság bűnös elveivel. Az előbb említett két problémát az MKT egy érdekes konstrukcióval kívánja megoldani. A most formálódó elképzelés szerint jó felkészültségű felsőfokú hallgatók — mikro-, makro-ökonomiai stb. ismeretekkel felvértezve — tartanak idősebb kollégáiknak oldott légkörű, beszélgetés jellegű szemináriumokat a modern közgazdaságtan fejezeteiből. Az órák laza hangulata az idősebb kollégák esetleges kezdeti zavarainak leküzdését szolgálja, s egyben a kapcsolatteremtést is jelentősen megkönnyíti, ami a diákok számára nagyon fontos, hiszen a szeminárium viták, beszélgetések látókörük szélesítését is elősegítik. Az MKT a programban részt vevő hallgatókat anyagilag segítené külföldi tanulmányi útjaik során, valamint szakmai segítséget nyújtana számukra.

Remélhetőleg az ilyen és az ehhez hasonló programok az egész közgazdász-értelmiség szellemi potenciálját, s így presztízst is emelik majd.

Információt Veress Józseftől, a gazdaságpolitikai tanszék vezetőjétől (aki az MKT főtitkára), ill. Szabó Lászlótól (III. évf. gazd. szak.) kaphattok.

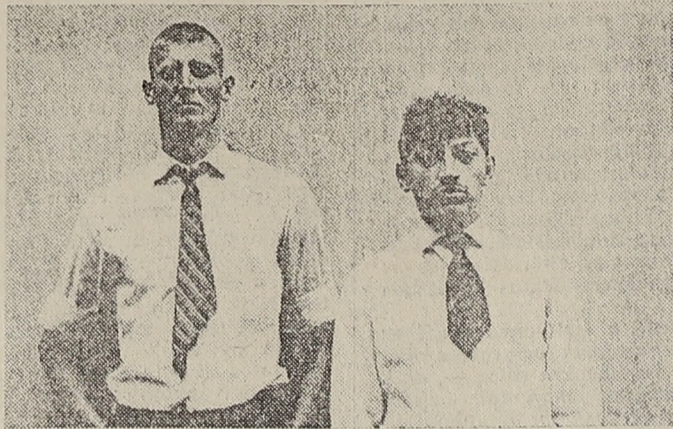
Szabó László

Aranytojás a halászlében

Csak dicséret illetheti azokat a filmforgalmazókat (Simó Sándor és a Hunnia Film), akiknek volt elég bátorságuk ahhoz, hogy a „nagy” mozihálózatban tárjanak a közönség elé két olyan filmet, amelyek a készítőik pozíciója, a filmkészítés technikája és a pénzügyi helyzetük okán (más oldalról persze ez elcsóságként jelentkezik) a független, nonprofessionális filmek csoportjába sorolhatók. Ez a pozíció egyik oldalról persze a nagy filmkészítő műhelyekben szinte elképzelhetetlen szabadságot nyújt a független filmeknek, kipróbálhatnak, kikísérletezhetnek minden fogást, hatáselemet, megvalósíthatják monomániáikat, még a „szegénységet” is erényvé változtathatják, amikor a Super-8-as kamerát könnyű, gyorsítótűző fejezővel kezelve kommandóeljárású képi sablonjaink ellen. De ugyanez a pozíció, a terjesztés, a megmutatkozás belteressége gettóba zárhatja az általában fiatal művészeket. Nos, ez utóbbi szerencsére nem jellemzi két filmünk (a Vattatyúk és a Da capo) készítőit, hisz’ üdítően friss szellemű, bátor és játékos produkciójukat látván kedvünk támadna bekukkantani bizonyos szekrényekbe, hátha akad ott még olyan film (és persze, hogy akad), amely bizórást felnevel a versenyre a köztalálattal futtatott, profi alkotásaival.

Az első közülük a mintegy

másfél órá, eredetileg S-8-as kamerával készült színes (bár sajnos nem szagos) Vattatyúk, Szóke András, Dobos Mária és Ferenczi Gábor filmje. A háttérrel iróniával és groteszk-séggel elkészített darab alap-situációja a következő: két rendőr, Badár törzsőrmester

Vizi és Badár, a két Sherlock Holmes

és Vizi szakaszvezető egy bűnügy helyszínén, Pankotán, egy vidéki vendéglátó-ipari üzemegekben próbálták rögzíteni kamerával a történeteket. A kísérlet persze kudarcot vall, a történetek szálainak kibogozása olyannyira nem sikerül, hogy úgyszólván azt sem tudjuk meg, miben is állt az inkriminált bűntett. Amit ehelyett kapunk, a vad kameramozgások, szokatlan beállítások sorozata, merész képvivások, rikító

talál a ketchupban, Szóke, a boltvezető (maga a rendező, Szóke András alakítja) tyúkot fog ki a folyóból — no természetesen egy kiadós és heroikus viaskodás nyomán. A tyúk azután egy váratlan és szemtelen mozdulattal elfogyasztja az aranytojást, amelyért egy amerikai baromfikészítőmű magyar forgalmazási jogát lehetett volna elnyerni. A tyúk utóbb egy kondér halászlében (!) végzi, beteljesítve a régi aranykőpés mai változatának jósát, miszerint csúnyán végzi a tyúk, ha maga eszi meg az aranytojást. A két rendőr kétségbeesett erőfeszítéseket tesz, hogy a zavaró hatásokat, például a képbe be-robbanó mezőőrt, halórt, sőt többi megfeszíték — ami általában vad és brutális veredésekbe fullad. Nem csupán az agresszív szüntelen előtörése jelzi, hogy hőseinket igen csak animális ösztönök fűtik. Az állandóan vérvörösen motyogó kondérok látványa mint-

egy keretbe foglalja a filmet, ezeket láthatjuk akkor is, amikor a hirtelen lerészegedett Szóke meghányatásának hangjait hallhatjuk. Az persze nyilvánvaló, hogy az üzletvezető kakaos a maga kis szemétdombján (és úr a nőalkalmazottak fölött), de persze beosztottjait se kell féltetni. Probléma csak akkor adódik, ha meg kell szólalni, hisz’ egyetlen befejezett, sikerült monológ vagy párbeszéd sem hangzik el, a beszéd az értelmetlenség nyilvánvaló terhelvő artikulálatlan hörgésbe, üvöltésbe csap át, nincs értelmes történet, nincs mit előadni. Rendőreink is törhetik a fejüket, mit is irjanak a jelentésbe, vagy hogy mit kezdjenek a lestrapalodott szolgálati zoknikkal. Nyomozóink az értelmetlenség apoteózisaként lelkesen cipelnék egy ajtót (szünyoghálóval!) tölcsáron keresztül, valahonnan valahová, amíg Vizi fején szét nem szakad a szünyogháló.

Egészen más hangulatú Kornai Péter alkotása, a Da capo, amely a maga fekete—fehér videotechnikájával sokkal diszkréttebb, líráibb hatásokat teremt. A nyitás mintha a Fred Astair-filmek glamourját (ragyogását) idézné: ifjú hölgyek búvástáskával a kezében belibben a pesti polgári lakás nagyszobájába, majd kezdetét veszi a mutatvány és a szep-tánc. Ugyanezen hölgyek fel-nőttként (Vikár László alakítja, akit Erdély Miklós Verző-jának Scharf Móraként ismerhetünk) ulyssesi bolyon-gásra indul, miközben az Óz a nagy varázsló zenéje és figurái keverednek a történetbe. Hölgyek labirintusa köznapi és megszokott: a munkahely, az utca, emlékei és képei között bolyong, miközben mindez belőlünk, a labirintuson látszólag kivülről nézőkből is abszurd szédülést vált ki. A jó főnök Théseusként csak fo-nallal a kezében közlekedik a munkahely útvesztőiben, höl-gyünk pedig a sárgaköves utat követve az üzemi orvosi ren-delőbe jut, ahol az Óz Dollyja veszi le tőle a vért. A fiú a film végén visszatér a gyer-mekkori emlékek és játékok színhelyére, hogy újra eljáts-sza régi szerepét, mindany-nyunk elérhetetlen és fájdal-mas emlékeit.

Barotányi Zoltán

Agnelli Alapítvány, Soros konferencia, a szovjet laktanyaépület, Edward Kennedy látogatása

Vezetőségi ülésen, október 15-én véglegesítették a munkatervet. A testület sorra vette azokat a legfontosabb témákat, amelyeket az egyetemi tanácsnak a tanév során napirendre kell tűznie. Így a november 8-i egyetemi tanács-ülés feladata az alapozó képzés értékelése, majd a november végén vagy december elején megtartandó egyetemi tanács-ülésen az alapozó képzéshez szorosan kapcsolódó szakiránytémát, illetve szakirány választást vitatják meg. A sorra kerülő egyetemi tanács-ülésen a három bizottsági vezető — Chikán Attila, Sárközy Tamás és Veress József — ismerteti a bizottsági tagok névsorát. Ezenkívül operatív ügyek megtárgyalására kerül sor.

A vezetői ülésen számba vették azokat a fontosabb eseményeket, amelyek az egyetem a tanév folyamán sorra kerülnek. Így az október 26-án megrendezésre kerülő Agnelli Alapítvány ünnepséget, a november 4-én (vasárnap délután) sorra kerülő Egyetem a demokráciáért című rendezvényt, amelyen részt vesz 100 egyetemi rektor (amerikai egyetemokről is), továbbá jelen lesz az amerikai oktatási miniszter, valamint az amerikai demokrata párt elnöke is.

A tavasz folyamán egyetemünk megrendezi a Soros-konferenciát. Ezen a rendezvényen előadást tartanak azok az egyetemi oktatóink, akik a Soros-pályázat útján külföldi tanulmányúton vehettek részt. A konferencia fénypontja lesz, hogy Soros Györgyöt egyetemünk díszdoktorrá avatja.

A vezetői ülés döntött abban a kérdésben is, hogy felfelé karoként a tananyagok megjelenésének helyzetét, és ahol szükség van rá, ott az egyetem segítséget nyújt. Bejelentésre került, hogy az Aula egyetemi folyóirat a közeli napokban először angol nyelven jelenik meg és ezután minden évben egy alkalommal angol nyelvi számot ad ki az egyetem. Az első angol nyelvű kiadásban 15 cikk jelenik meg az egyetem legjobb erőinek tollából.

A KÖZGAZDÁSZ hasábjain már megemlítésre került szentendrei szovjet laktanya — melyet a két egyetem, a BKE és a BME közösen szeretne megszerezni — ügyének intézése folyamatban van, ez ügyben Csáki Csaba rektor a hét elején a miniszternél járt.

Balogh Erika, a HT titkára beszámolt a vezetőségnek a HT kapcsán lezajlott eseményekről.

Bejelentésre került, hogy előreláthatólag november 12-én egyetemünkre látogat Edward Kennedy amerikai szenátor.

A vezetőség áttekintette az egyetem pénzügyi helyzetét és megállapította, hogy idén nem lesznek gondok sem a fűtés-sel, sem egyéb anyagi vonatkozású témában. Egyetlen nagy kérdés, hogy mi lesz a bérfejlesztéssel.

Csáki Csaba rektor bejelentette, hogy a nyár folyamán levelet kapott a Széchenyi Társaságtól, amelyben a társaság arra kérte az egyetem vezetését, hogy Széchenyi Fe-

renc nevét vegye fel az egyetem. Széchenyi Ferenc születésének 200. évfordulója alkalmából. A vezetői ülés döntése értelmében a névváltoztatás ügyében bizottságot hoznak létre, hogy a névváltoz-

Minden kornak megvannak a maga sajátos dokumentumai, így jellegzetes sajtója is. Az, hogy ki, mikor, miről és milyen hangnemben ír(hat), nemcsak a szerzőt jellemzi, hanem azt a társadalmat és történelmi korszakot is, amelyben született. A most következő cikksorozat erényének is azt tartjuk, hogy jellegzetes darabja annak a kétes értékű vitának, amely az 1988—89. utáni Magyarország alaphangját adja, forrásul szolgálhat a szociológusok, szociálpszichológusok és történészek számára.

Hegedüs Miklós első cikkének (Demokrácia amúgy eszközkendő, reformkommunista módra; Közgazdász 1990. február 14.) alapvető mondanivalójával egyetértünk. Nevezetesen azzal az igénnyel, hogy a tanszékvezetői poszt ne egy életen át betöltött hitbizomány legyen. Ugyanebben a cikkben

Hegedüs Miklós: Rész és egész*

A kiváló tudós (a jelzőt Csúrka Istvánról vettem át) Andorka Rudolf írása, ami a Közgazdász május 23-i, valamint a Magyar Fórum május 12-i számában jelent meg, arra ösztönöz, hogy a Közgazdász hasábjain is folytassam azt az frást, ami

az egyetemünk történetében páratlanul szegényes körülmények között lezajlott névváltoztatás kapcsán néhány általánosabb kérdésben is kifejtett véleményemet volt hivatala tükrözni.

A „Rész és egész” című írásomnak a kéziratát közvetlenül az első választási nap előtt adtam postára. Az Alamo Heights-i posta bélyegzője hitelesíti a dátumot. Ezt azért tartottam fontosnak, hogy a mondanivalójának hiteles és egyértelmű orientátsága ne a későbbi választások eredményeinek a fényében ítélik meg. Az írást, amit eredetileg a Közgazdásznak szántam, végül hosszabb töprengés után a Magyar Fórumnak küldtem el.

Mi, akik a választások ideje alatt külföldön dolgoztunk,

sajnálatos módon kimaradtunk a szavazásokból. A cikksorozat célja valóban az volt, hogy ilyen módon mégis világos formában szavazhassak. Andorka Rudolf szándékát elemző megállapításainak csak azon részével tudok egyetérteni, amelyben felteszi, hogy a cikkeim megírásával valószínűleg nem ez a szokatlan szavazás volt az egyetlen célom.

Azóta megtörtént a szava-

*Hegedüs Miklós kézírata augusztusban érkezett. Választásokon így természetesen minden esetben a parlamenti választások értendők.

tással kapcsolatos körülményeket megvizsgálja. A döntést megelőzően az egyetem vezetősége meghívja a Széchenyi Társaságot, hogy fejtsse ki ezzel kapcsolatos véleményét. Amennyiben sor kerül a névváltoztatásra, úgy ebben a kérdésben nem az egyetemi tanács dönt, hanem mindenképpen az egész egyetemnek kell szavaznia.

H. E.

szerzőnk leírta véleményét tanszéki kollégáiról. Ez nagyon kemény hangvételűre, sőt erősen kizárólagosra sikerült. A sajtóból évtizedekig kizárított értelmiségi első megszólalásáról van szó, ami menti az indulatok zabolálatlan felszínre törését. A mostani cikkekben azonban érvelés helyett inkább az ítélkezés a főszerep, kevésbé éreztük úgy, hogy véleményalkotásról, a másokkal való véleménycsere szándékáról lenne szó. Utóbbi tartottuk volna lapunk profiljához közelállóknak.

Nem azért jelentjük meg tehát e cikkeket, mert bármely szempontból egyetértünk velük, hanem azért, mert ez az egyetem lapja, így az a feladata, funkciója, hogy helyet adjon az itt dolgozók, tanítók, tanulók írásainak.

sői tudatossággal a bennünket gyökereinkből, tehát a létünk-ből kiforgatni kívánók oldalára.

Hogy az írásom okait mély-séges gyanakvással fürkésző kiváló tudósnak, Andorka Rudolfnak

ezzel is segítek valamit. Újra elmondom: Ebben a munkában el-töltött másfél évűzid is arra kö-teltezett, hogy a szegényes név-változtatási komédiát ne nagy-jam szó nélkül.

Andorka Rudolf első pillanatra nézve nagy munkát végzett, amikor nem hagyta megválaszolatlanul cikkeimet.

Tárgyalt és egyeztetett, majd a Magyar Fórumban és a Közgazdászban is hosszú tudós pályájának minden tapasztalatba vetve részletes

írásban vette védelmébe az egyetemünk történetének ezen kis sötét eseményét. Mégis több helyen kijelenti, hogy az írástom nem egészen érti. Ez arra kötelez, hogy a következő, sorrendben immár harmadik okomat még világosabban fogalmazzam meg:

Csáki Csaba 1990. február-jában, észrevéve és kihasználva, a rendkívül kedvező körülményeket, a magyar hagyományoktól idegen módon egy párját ritkító ízléstelen komédia eljátszása után nevet adott egy egyetemnek.

Andorka Rudolf válaszaiból valóban több helyen is kitűnik, hogy nem értett engem egészen tisztán. Ezért az ő kedvéért bocsássanak meg nekem egy másik megközelítést is: Jobb magyar családokban még egy újszülött macskakölyök „keresztelőjének” is na-

Egy húsbavágó téma a hallgatói gyűlésen

Tisztázatlan összegek

Hardy Lászlótól, az FDSZ egyetemi szb-titkárától a legújabb szakszervezeti híreket kérdeztük.

A legutóbbi vezetői értekezletet követően, október 15-én szb-ülést tartottunk. Itt többek között felmerült az év végi jutalmazás kérdése is. Az FDSZ fő problémája ezzel kapcsolatban az, hogy az állami vezetés ismételt nem javaslatlalt, hanem átgondolatlan ötletekkel állt elő; s azt kívánja a szakszervezettől, hogy néhány napon belül foglaljon állást a kérdésben. Pedig mi egy ötlettel nem tudunk, s nem is akarunk mit kezdeni. Több dolog tisztázatlan ugyanis. A vezetői értekezleten egyszer arról volt szó, hogy a jutalmak fejébként kb. 2000 forint körül fognak mozogni; ez tehát kétmillió forint nagyságú összeget jelent. A második variáció az volt, hogy a keretből napi 100 forintos ebédjegy-hozzájárulási emelés lehetséges; ismét ezer egyetemi dolgozóval, valamint november-december hónapokban 41 munkanappal számolva, ekkor 4,1 millió forinthez jutunk. De a kettő kombinációja is elhangzott; ekkor már 6,1 millió forintnál tartunk! Ráadásul az sem világos, hogy ebből a 2,4 vagy 6 millióból a rektor saját keretére mennyit szán. Akkor hogyan döntünk?

Másrészt az elmúlt másfél-két hétben több százezer forint értékű jutalmat osztottak ki. Ezek mögött fedezetként valószínűleg nagyságrendileg magasabb pénzalap kell hogy álljon. Ennek összegét sem ismerjük. Egyáltalán az FDSZ többszöri kérés és kezdeményezés után sem kapott még egyértelmű választ arra az állami vezetéstől: mennyi szabad eszközzel rendelkezik az egyetem. A bérmeztakarítás csak egy forrás, emellett az egyetem egy csomó vállalkozó jellegű tevékenységet is folytat és valószínűleg jutalmakat ezen pénzekből is fizetnek.

A szakszervezeti döntést nehezíti az étkezési hozzájárulás jelenlegi rendje is. Ezt a

dolgozók kívánságuk szerint pénzben, vagy pedig jegy formájában kaphatják meg. Am a rendelkezések szerint a pénzbeni támogatás összege havonta maximum 500 forint lehet; míg a naturális hozzájárulás mértéke a munkahelyi vezetőkre van bízva. Ráadásul a pénzbeni támogatás után TB-járulékot is kell fizetni az egyetemnek, a dolgozók pedig ezután is adóznak, tehát végül is rosszul járnak. Egykorin szabad választásuk kényszerre vált, hiszen év végéig például nem módosíthatnak döntésükön. Ugy velük tehát: a helyes eljárás az, ha a dolgozók minél több adómentes pénzeszközhöz jutnak, illetve az állami vezetésnek újra kellene gondolnia az étkezési hozzájárulások jelenlegi rendszerét.

Egyébként megjegyzem, talán kicsit nyersnek tűnik olykor a véleményünk: ám ez azért van, mert e félév során már nem először, hanem „n”-edik esetben fordul elő az, hogy az egyetemi vezetés feldob egy „rögtönzést”; és azt várja, hogy mi rábólintunk. Ez nem tárgyalási alap! Az is furcsa, hogy az egyetemen időnként megjelennek bizonyos összegek és pontosan senki sem tudja, honnan hívják. Így most már nem tehetünk mást, mint hogy felkérjük az egyetemi vezetést, hogy a Közgazdász hasábjain, a nyilvánosság előtt egyértelműen nyilatkozzon az összes egyetemi pénzeszközről, illetve ezek céljairól.

★

Lapzártánk után érkezett a következő hír: 1990. november és december hónapra felemeljük a dolgozók étkezési térítését, napi 40 forintról napi 100 forintra, valamint december 2-án a jogosultak további 2000 forint értékű támogatást kapnak. Akiük készpénzben kapják az étkezési térítést (500 Ft/hó), és november 25-ig nem kéri az étkezési jegyben való biztosítást, december 2-án 4500 Ft étkezési térítést kapnak. A készpénzes felemelés adóköteles.

Látogatás Szakács Sándornál Vajdahunyad várában

Három évtizedes közgazdasági egyetemi munkaviszonya után; szeptember elsején hatálytalos Szakács Sándor, a Magyar Mezőgazdasági Múzeum főigazgatója lett.

Meglepető hír, s mivel őnt az egyetemi közvélemény olyan embernek tartja, akinek mind-ig is saját véleménye van, éppen ezért „problematikus

esetnek” számít; most úgy tűnik, nyugalmasabb vizekre evezett.

Szakmai pályafutásom szerves folytatásának tekintem mostani lépésemet. Egyébként 11 évvel ezelőtt egyszer már felkínálták nekem a múzeumból ezt a munkakört. Most újra felmerült a lehetőség; pályázat útján

— Előbb példával élnek: az Agrártörténeti Szemlében (1975/1–2 sz.) megjelent tanulmányomban a nagygimnáziumi Jókai-tsz történetét dolgoztam fel. A törökidő után a falut református vallású felvidéki jobbágyokkal telepítették be. Reformátusok lettek tehát a gazdák. Birót a koalíciós időkig kizárólag közülük választották. A reformátusok kisgazdapártiak voltak. A nagybirtokon alkalmazott katolikus cselédek viszont a koalíciós időkig a kommunista pártba tömörültek, s a hatalomátvétellel együtt vették át a faluban a vezetést. A történelmi különbségek folytonossága a tömegek kollektivizálás idején

is hatott. Így jött létre a központi elgondolt egy tsz helyett kettő: egy katolikus (az „Új Élet”) és egy református (a „Jókai”). A létformákat fel-forgató változások mögött százados történelmi erők tehát még ekkor is hatottak. Jó volna tudni, ma mily mértékben hatnak.

A „Jókai” esetében az egykori történeket, élet- és gazdasági módokat a történelem százados mélyrétegei szerint is szemrevettem. Itt is, másutt is azt tapasztaltam, hogy az egyhatalmi erőterben kikényszerített változások sokban csak formaváltozások. A kollektívizálás társadalomtörténelmileg azonban mélyebb következással járt.

egyhangú szavazás mellett nyertem el

a főigazgatói állást. A Magyar Mezőgazdasági Múzeum nemzeti intézmény és egyben az ország egyik legnagyobb agrártörténelmi-gazdaságtörténelmi kutatóhelye; szinte páratlan tárgyi anyaggal, jó szemmel kapacitással, gazdag könyvtárral. Itt tehát jó lehetőség nyílik az agrártör-

ténet komplex, a magyar társadalmi életbe, gazdaságba, kultúrába, hagyományokba ágyazva történő feldolgozására.

Másrészt az egyetemen eltöltött 30 év szakmai pályafutásom fontos része, éppen ezért

a gazdaságtörténelmi tanszéken továbbra is tanítok.

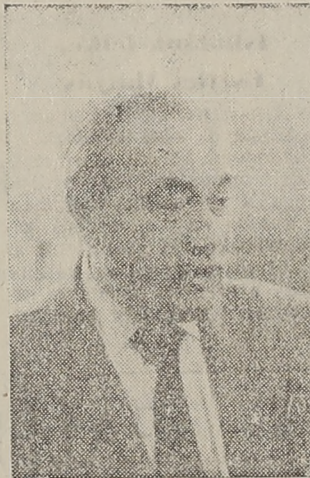
Tartok előadásokat, részt veszek jegyzetírásban, vizsgáztatók, doktoráltak. Múzeumi környezetben vezetek speciális foglalkozásokat a Széchenyi Szakkollégium néhány kitűnőse számára.

— Az agrártörténet, a mezőgazdaság korántsem idegen téma önmek, hiszen számos munkát publikáltam e tárgykörből, és az egyetemen többek között agrártörténelmi kurzusokat is tartott.

Igen, hazulról hoztam a szakma inánti vonzalmamat. Kapuváron egy földműves-család tizenegyedik élő gyermekét születtem. A családnak négy és fél hold földje volt; édesapám a körülmezőkhez képest jól gazdálkodott, így még 1952–53-ban is, a beszolgáltatási rendszer legkeményebb időszakában is, megéltünk úgy-ahogy. Ebből az életformából természetesen következett, hogy aki a földből él, annak nem szabad sohasem elszakadnia a valóságtól, összhangban kell élnie környezetével, létfeltételeivel. Még a paraszti vallásosság is más: a transzcendens világból

levonható következtetéseket és a való világhoz viszonyítja. Így nem igazán „értelmisségi” eligazodási képességet hoztam magammal; részben hasznosítottam is munkám során.

— Téess-történettel is foglalkozott; hogyan éli meg a mezőgazdasági rendszer jelenlegi szétzilálódását?

Szakács Sándor

felmorzsolta a paraszti létalapot, vele a parasztságot.

A szerves fejlődés által létrehozott, potenciálisan munka-intenzív kultúrát egy meglehetősen rideg, tökeintenzív formára cserélte fel. Sorsa is ezen múlt; tudják-e és meddig egy mesterséges rendszer mesterséges feltételeit biztosítani.

Minthogy a történelemben minden új fejlemény újramiszi: nem zsakutába került az agrár-gazdaság és -társadalom, hanem tévra kényszerítették. A „mindent nagyüzemben termeljünk” elképzelés eleve nem állhatta meg helyét. Az ésszerű üzemmérték mindig a termelési és munkakultúra függvénye volt. A külterjes (akár tökeintenzív) gabonagazdaság nagyüzemít igényel, míg a munkaintenzív kisparaszti.

Az elmúlt évtizedekben szét-esett a tulajdoni rendszer, úgy-szintén a történelmileg kialakult üzemi- és termelési szerkezet. Az európai keretekbe úgy-ahogy beillő szerves fejlődés képviselői a háztájának nevezett rezervátumba, vagy egy-két más, még lehetséges kapcsolódási pontra húzódtak vissza.

A mezőgazdaság kondíciója

mindig is létkérdés. Minden működő üzem nemzeti érték. Az értékkaszítás további módja ma a legnagyobb dilemma. Hatalmas eszközöket koncentráltak a létrehozott nagyüzemekbe. Amíg eszközök el nem kopnak, azt kívánja az ésszerűség, hogy új feltételek közt hasznosuljanak.

Sok múlik a politikán. Sok múlik azon, hogy milyen lesznek az árak, az adók, a hitel- és jövedelemfeltételek, s miként alakul a piaci helyzet. Nem kevésbé fontos azonban, hogy a közvetlen termelőnek, aki az így rendelkezésre álló vagy kezeire bocsátott eszközök működési, mozgásteret legyen gazdálkodói képességeinek és érdekeinek érvényesítésére.

— De nemcsak a mezőgazdaságban történnek óriási változások. Mint történés, hogyan ítéli meg a társadalmi-politikai-gazdasági rendszerváltás jelenlegi esélyeit? Össze lehet-e hasonlítani a mostani folyamatot a második világháború után történt, néhány évig tartó fejlődési szakasszal?

— A, mondjuk, romantikus történelemfelfogással szemben, úgy vélem,

a rendszereket általában nem a nagy tömegek szokták megdönteni.

Míg erős a hatalom, addig megrendszabályozzák, vagy éppen lelévik őket. A rendszerek előbb szétrohadnak. Változás akkor történik, ha gazdaságilag, hatalmilag el-lehetetlenül a rendszer, ha nem bírkozza önön ké-pességét. Más dolog, hogy az átalakulás milyen formát ölt; ki áll végül is az élre, s a hatalmi vákuumban milyen szerepet játszik maga a nép.

Most új helyzet van. Az alapkérdés úgy vetődik fel: olyan-e a magyar politika és

társadalom állapota, hogy képes-e regenerálódni. Úgy hiszem, igen. A vezetésre azonban különös felelősség hárul a tekintetben, hogy mekkora áldozatokkal és megrázkódtatással zajlik le a megújulás, milyen mértékben lesz képes a hazai és nemzetközi adottságok hatékony összehangolására.

A siker belső és külső erők együttes műve lesz. Egyértelműnek tűnik, hogy a fejlett világ nemzeti, szövetségi és nagy integrációs érdekű, s önérdéke ellen nem tesz. A világpolitikát változtatlanul

a nagytársadalmi stratégiai szempontok szerint alakítják.

A tőke biztosítani akarja működési feltételeit. Úgy is, hogy instabil rendszertől óvakodik.

A második világháborút követő helyzettel a maít természetesen sok ponton össze lehet vetni, több lényeges szempontból azonban nem. A második világháborút a magyar nép, szinte természeti csapásként fogta fel. Egy kataklizma utáni állapotban senkinek különösebb igénye, követelése nem lehetett. A fő tét az életbenmaradás volt. Mindenki

önérdekeiben állt, hogy dolgozók és áldozatok hozzon magán- és közérdekeért.

A mostanít viszont az emberek nem természeti, hanem politikai katasztrófaékként élik meg. Úgy érzik: egy megelőző, viszonylag elfogadható létszínhez képest immár van mit veszteniük. A kérdés tehát ma nem egészen úgy merül fel, hogy mindenkinek áldozatot kell vállalnia, hanem úgy, hogyan lehetne ezt más vállalárá áthárítani...

R. I.

közelinek nevezem, néhány mondatot, amúgy tudományos elemzés gyanánt elhullass. Ennek korábban nyomát sem látam. Nem tudom, hogy érted-e?

Egy iskolát, a bámuló és latolva többezer diák szegye és a te politikát tavítottat kívoni kardot elvont, politikai okokból ákerestek, Politika volt, 1984 egyjárt megegyezés, vagy látt nekem jobban tetszik, üzlet volt.

Vagy csak, külön nekem, még világosabban: business. Tudod te is, én is, hogy a fiataljaink tudatossága mennyire fontos. Hát segíts nekik megérteni, hogy kik költöttek itt üzletet. Mi volt az alku tárgya? Ki nyert és ki veszített? Csáki Csaba egy gyenge pillanatában véletlenül az igazságot mondta ki, noha ezúttal is, mint mindig a mondatait magyarra kell fordítani: Ez valóban üzlet volt. Ö nevében eladta (vagy megvette?) az egyetemet, közben bravúrós módon szinte csak mellékjövendeleként egy sereg további hűbért is bezebelet. Nos, ime az újabb ok, ami írásra késztetett. Az egyetem politikamentessége, ami nekem annyira szívügyed, nekem sem volt közel 25 évig kevésbé az. Látod, itt egyetértünk. Ezért voltam kénytelen téged most önmagaddal szembeállítani. Mindketten tudjuk, hogy ez a cselekedet nagyon is beleillik azoknak az üzleteknek a sorába, melyeknek a dimenziói túlnőnek egyetlen egyetem keretein. Hallgatónk iránt érzett minden tisztelem ellemére, vagy éppen ezért, ilyen kérdések tárgyalását jobbnak láttam az iskola falain kívül helyezni. Ezért döntöttem végül a Magyar Fórum mellett. Te viszont az ügyet jobbnak láttad visszahozni az egyetem falai közé. Am legyen, folytassuk ezúttal a vitát a Közgazdász hasábjain is.

Most adnék a később minden bizonnyal megjelenő újabb cikkedhez némi segítséget. Azóta volt egy választás Magyarországon. Mint tudjuk, az a népi és keresztény hagyományokat felvállaló pártok nyerték. Emlékeztetőül idézem neked a Választási lapjukban megjelent hitvallásukat:

„Az MDF a magyar újjászületés pártja. Szílládn a magyar hagyományokban gyökerezik, az előző nemzedékek tapasztalataira épít. Példaképünk: Berzenyi klasszikus erkölcsisége, Kölcsey hazaszeretete, Széchenyi gyakorlatiassága, Petöfi gyűjtő lendülete, Kossuth fáradhatatlansága, Deák megfontolt bölcsessége, Teleki Pál önfeledtözása, Bajcsy-Zsilinszky hűbessége, Németh László nemzetnevelő elhivatottsága.”

Természetesen nem azt fogom neked tanácsolni, hogy Csáki Csaba szédítő piruettjét külön tanulmányban hasonlítsd össze Berzenyi klasszikus erkölcsiségével, ez még a te világszínvonalhoz közel álló képességeidnek is túl nagy feladatot volna, de az megérdemelne egy rövidke tanulmányt, hogy amikor Magyarországon a döntő többség a fenti elvek szellemében szavazott, hogyan sikerült az ellenyésző kisebbséget képviselő MSZMP Központi Bizottságából, jobb híján az MSZP-be igyekvő Csáki Csabának és az őt támogatóknak a teljes idézett névsort partvonalon kívülre helyezni. Ha nem is a diákjainknak közvetlenül, de a többséget az egyetemünkön is képviselő diákok szüleinek igazán megmagyarázhatnád, hogy

hogyan sikerült egy egyetem nevetől a magyar hagyományokat és a tiszta, világos nemzeti vonalat ilyen bravúrós módon távolítani.

Csáki Csaba saját maga által bevallottan, így még elszánt védeje Andorka Rudolf barcos törekvéseivel is szöges ellentétben, nem a politikát tartotta távol az egyetemtől, hanem a nemzeti hagyományokat, remélve, hogy ezen hagyományokat felvállaló erőket is sikerül majd, legalábbis egy hosszabb ideig a falakon kívül rekeszteni.

Nehéz ugyanis elhinni, hogy itt csak egy izléstelen egyéni törekvés és néhány érdekeiben pillanatnyilag érintett bologató akcióját volt alkalmunk megtapasztalni.

Újra és újra megdöbbenek, amikor a feltehetően már nem fiatal Andorka Rudolf azzal menti Csáki Csabát és az egyetemi tanács vele tartó tagjait, hogy

ők csak egy angol iskolát (London School of Economics) akar-

tak példaképnek választani és ahogya akartak ilyen módon is hasonlítani. Döbbenet álok a tény előtt, hogy mindezt mi egy nyugatról trissen hazajött torai kárderjelt vagy egy elbűvölt diák javasolja,

hanem egy, bizony már nem éppen fiatal egyetemi tanár, aki a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen a szociológiai kiváló tudosa. Ráadásul munkáját több helyen is a „világszínvonalhoz közelinek” nevezi. Hogyan álljunk más egyetemek tanárai elé, ha ilyen nálunk bekövetkezhet? Bármilyen iskola tanárának kell a legjobban tudnia, hogy sohasem ez az út, amin a kultúrájukat értő nemzetek járnak.

Nem úgy növeljük a hozzájárulásunkat az egyetem értékeihez, hogy lázas ígkészetelt megpróbálunk hasonlítani, hanem úgy, hogy megtartjuk magunkból a szepet, a tisztán nemzeti és azt tesszük le a nagy közös asztalra.

Igazán most már csak Andorka Rudolf kedvéért játsszunk el egy kicsit azzal a gondolattal, hogy hogyan reagálnak angol egyetemi tanár kollégáink arra, ha valaki közülük felrúgva az angol hagyományokat, ilyen primitív módon kívánna mondjuk a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem néhány, a nevetől függetlenül is vitathatatlan éremyét megcélózni.

Andorka Rudolf több helyen is a tiszta demokráciára hivatkozik, amikor Csáki Csaba eljárását mentegeti. Nos, itt érdekes megállnunk egy pillanatra. Vitathatatlan, demokráciából mindnyájan leckére szorulunk. De nem Andorka Rudolf leckéire. Nyilván ő sem gondolja komolyan, amit az eljárás tiszta demokratikus voltáról állít. Az egyetemi tanács ezzel a nagy sietve meghozott határozatánál még döntő többségben volt párttagokból állt. Abban persze igaz van Andorka Rudolfnak, hogy

csak a párttagságot semmilyen értekelésnél sem szabad figyelmebe venni. Végül is kinek-kinek a hite szerint. De nem gondolja Andorka Rudolf, hogy kissé túlzás a pusztá demokráciának a

működését lázasan bizonygatni ott, ahol egy kisebbség elsöpítő többségben van jelen.

Vagy komolyan gondolja Andorka Rudolf, hogy az ország által a szavazással bizonyítottan támogatott többség képviseletében egy Széchenyi vagy Deák Ferenc és velük együtt egy csendes, a magyar hagyományokhoz tisztán és őszintén igazodó megáldás Csáki elvtárs tanácsában versenyképesen volt jelen és egyszerűen csak lemaradt a befutásnál.

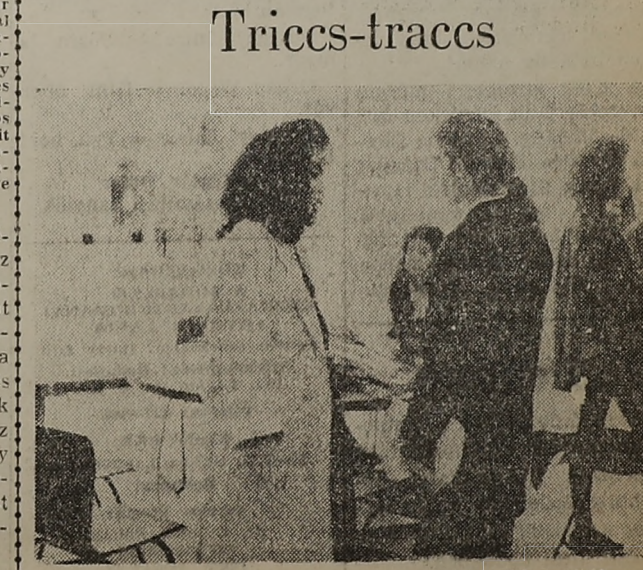
Nekem úgy tűnik, hogy azokban a kontrasztelekcióval és összefonódásokkal terhes időkben korai még tiszta demokráciáról beszélni. Az egyetemi tanács döntése még így sem volt egyhangú. Volt, aki csendesen más véleményre helyezkedett. És, hogy ezt lehet másképpen is csinálni, elég, ha csak a szesdi orvos kollégák példájára gondolunk.

Végül szóljunk néhány szót a tudatról, amiben egy ilyen döntés népszerű lehet. Engem nem az zavar igazán, ha egy érdekekkel sűrűn behálózott idősebb egyetemi oktatónak az esze szorongott helyzetben csak az érdekeit jár. Otthon a helyzet pedig most sok szempontból szorongató. Sokkal inkább

elkeserít, ha fiatal arcokon látom az értelenséget, az enyhe szegennel kevert sutaságot, amikor nemzeti értékeink átgondolásával szembesülnek. Eppen a már említett idegen értékrendszer súlykölésének egyik eredménye, hogy sokuknak a szemében a népi és keresztény hagyományok felvállalása mindössze a gapyás-botos tánc egyik változata csupán, amit ugyan lehet jól vagy rosszul táncolni, de összességében véve inkább terhes mindenkinek, kivéve persze a népi táncosokat.

A Közgazdász szerkesztőségének sajnós nem volt nehéz összeszednie azokat a véleményeket, amelyekből néhányat én is idéztem. De én azt is tudom, hogy fiataljaink között a közgazdasági egyetemen is százával vannak olyanok, akik értik, mi folyik körülöttük. Az írásom egyik célja volt, hogy tudatosságukat, gyorsabb beérésüket segítsen. Már most nagy szükség van rájuk a különböző frontokon.

(Folytatása következik.)

Fotó: Rózsa Gábor

HÍREK

Megbízatás

Molnár László lett az új műszaki főigazgató (főmérnök) 1990. október 1-jével. Az egy évre szóló megbízatást a munkakör teljes jogú és körü ellátására szól. Itt kell megjegyezni, hogy 1990. december 31-ig Bozay László felügyeli az építési beruházást és a rekonstrukciót. Ezután kerül ez a terület is véglegesen az új főmérnök felügyelete alá.

Kulturális stratégia

A Művelődésgazdasági Menedzserképzési Program keretében a Kulturális stratégia című programra október 24-én délután 3 órakor kerül sor az egyetem központi könyvtárában. Bevezető előadást tart Fekete György helyettes államtitkár.

A KÖZMŰVELŐDÉSI BIZOTTSÁG október 25-én tartja ülését, ahol napirendre tűzik a Közgáz és Kultúra Alapítvány titkár-menedzseri posztjára kiírt pályázat értékelését; a csoportok beszámolóját az 1990. tavaszi köznevelési pályázaton elnyert összegek felhasználásáról; és döntenek az 1990. őszi támogatások felosztásáról.

Diplomaosztó ünnepély

Az általános társadalomtudományi karon október 24-én 12 órai kezdettel diploma-

osztó ünnepélyre kerül sor a tanácssteremben.

Diák közönségszervezés!

Színházjegy vásárolható, illetve megrendelhető a főbejárat melletti „gombában”, minden kedden, szerdán, csütörtökön 12 és 14 óra között Csontó Sándornál. Jelenleg a közönségszervezőnél többek között a következőkre kaphatók jegyek: Mrožek; Az aréka (Vár); Wedekind; Lulu (Katoná); Krleža; Terézvári garnizon (Madách); A gettó (Madách).

Magyar-olasz kulturális együttműködési program

A Giovanni Agnelli Alapítvány magyarországi kulturális terveinek bemutatató rendezvényére október 26-án, pénteken kerül sor a Közgáz gazdaságtudományi Egyetem aulájában. A rendezvényen beszédet mond Csáki Csaba BKE rektor, Vékás Lajos ELTE rektor, Marcello Pacini, az alapítvány igazgatója és Joseph Nitti, az Olasz Köztársaság nagykövete. Itt kerül sor a Giovanni Agnelli Alapítvány, valamint a BKE és az ELTE között létrejött megállapodások ünnepélyes aláírására. A fogadást megelőzően az Italia, az ember formálta ország című multivizíós program vetítésére kerül sor.

Statisztika tanulmányi verseny

A statisztika tanszék ez évben is meghirdeti tanulmányi versenyét. Indulni bármilyen tananyagban lehet, maximum 20 oldal terjedelmű munkával. A dolgozatok javasolt témáit a tanszéki hirdetőtáblán találhatják meg. Beadási határidő: 1990. november 30. A legsikeresebb pályamunkákat díjazzuk!

A versennyel kapcsolatos kérdéseikkel forduljanak személynél a tanszék bármely munkatársához.

Statisztika tanszék

Rekordnagyságú összeg szakmai munkára

A tavaly őszi támogatásnál közel 40 százalékkal több pénzt tudott elosztani a hallgatói tudományos tanács a diákok szakmai-tudományos munkájának segítésére. Az összeget döntően vállalati támogatások grúndolásával sikerült megnevelni, realitásban is emelve a hallgatók számára e célra rendelkezésre álló pénzt. Az 1990-es tanév II. félévében felosztható 550 ezer forintot a következők szerveztek kapták meg. Rajk

László Szakkollégium: 123 ezer; Társadalomelméleti Kollégium: 90 ezer; Széchenyi István Szakkollégium: 125 ezer; SG: 62 ezer; Társadalomtudományi Klub: 40 ezer; Közép-Európai Nyelviskola Diákkör: 12 ezer; Tarjári Kollégium: 10 ezer; AÍR: 15 ezer; Egyetemi Vállalkozói Kollégium: 73 ezer forint. A HTT ezen túl 124 500 forinttal támogatja az egyetemünkön megrendezésre kerülő tanulmányi versenyeket.

Központ

A Közgáz DiákCentrum 1990. október 26-án, pénteken más egyetemi rendezvény miatt nem tarthat bulit! A szervezők elnézést kérnek, mindent elkövettek, hogy legyen buli, de hiába!

A KDC következő műsora november 2-án, pénteken este 19.30–2.00-ig. Koncert: Skorpió együttes. Filmek: Drágám, a kölykök összementek (amerikai), A bankár (amerikai), Non-stop funky and soul disco (dj.: Szeles Tibor), teaház, casino, salátabár, videomozsi.

Sítábor

Akik érdeklődnek a testnevelés tanszék által Ausztriába szervezett sítábor iránt, további részleteket tudhatnak meg a tanszék hirdetőtábláján a Zsil utcai épületben.

Anagrammák

Parlamenti frakcióvezetők = Cifra palóta remek vetkőznél!
Kónya Imre = Ó, jó nyirma?
Tölgyessy Péter = Pettyes sörleány.
Torgyán József = Jó szerfogytán.
Pozsgay Imre = Pózra is megy.
Orbán Viktor = Kint óborvár.
Füzessy Tibor = Tyü, bor! Fizzess!

Téglás Péter
Mellekszámítási tanszék

KÖZGAZDASZ A BUDAPESTI KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA
Felelős szerkesztő: Halay Edit
Szerkesztőség: Budapest, IX., Fővám tér 8. 1093
Telefon: 117-4548.
Kiadó: BKE
90-5558. Szikra Lapnyomda, Budapest
Felelős vezető: dr. Csöndes Zoltán vezérigazgató
ISSN 0230-7529

Közgáz helyett színház

Bizonyára sokan emlékeznek még az egyetemen Hajtó Lacira; hiszen a KDC majd a Dunaparty Club szervezőjeként, rendezőjeként a diákelet egyik ismert alakja volt. Két évet végzett el áruforgalmi szakon; aztán úgy határozott, hogy pályát módosít: színész lesz.

— Nem mondható szokványosnak a döntésed...

— Későn érő alkat vagyok. A gimnázium után nemigen tudtam, hogy mi akarok lenni, a Közgáz főleg a felvételi tárgyak miatt választottam, és végül is harmadszorra vettem fel. Itt 1988-ban a második év első felvételt elhalasztottam; kooperációs filmek rendezőasszisztenseként dolgoztam. Ertelmiségi család lévén mindig is rendszeresen jártunk operába, hangversenyekre, színházba; de igazán ekkor fogott meg a színház világa. Es mikor tavaly ősszel láttam egy plakátot, miszerint a Bodnár Sándor Stúdió színészfelvételt hirdet, azonnal jelentkeztem. Sikerült bekerülnöm; és a stúdióval párhuzamosan tanultam az egyetemen. A Közgáz végleg idehagytam ott; a stúdió ugyanis összeállt alapítványi formában működő színészakadémiává, mely a képzés végén — és ezt remélhetőleg a parlament magániskolákról, magánegyeteméről szóló, hamarosan megszülető törvénye is megerősíti — diplomát ad.

— Megvallom, előttem ismeretlen a névadó személye.

— A néhány éve elhunyt Bodnár Sándor a Nemzeti Színház rendezője volt.

Iskolánk lelke.

Usztics Máttyás

és tanáraink közül többen is tanítványai közé tartoztak. Az akadémián az ő szellemiségében folyik a tanítás: mi ugyanis úgy véljük, hogy nem a színész vagy a rendező képességeit kell ráerőltetni az emberekre, hanem azt valljuk, hogy a színházi előadás a nézőkért készül. Egy hasonlatot élve: nem az a lényeg,

hogy például valamiféle rendezői hóbort miatt Jágó nő szereplő játssza el, hanem az, hogy Shakespeare örök érvényű gondolatait a mai környezetre ültetve ábrázoljuk. Másrészt úgy gondoljuk; hogy a színésznek nem akkor kell megszólalnia, amikor a szerepben előírt végsvárat meghallja; hanem akkor „kell” berobbannia a színpadra, amikor úgy érzi, hogy most már ott a helye.

— Hányan vagytok növendékek? Kik a tanárok, milyen jellegű a képzés?

— Még a B. S. Stúdiótól negyvenen kezdtük el; különböző szűrök után 16-an maradtunk. Az akadémiára újra kellett felvételizni, s a 260 jelentkezőnek egyhatoda felelt meg. Több esetben harmadik fordulóra is szükség volt, mikor is hasonló karakterek közül választották ki a legjobbakat.

Ebből az is kitűnik, hogy a B. S.-akadémián eléggé gyakorlatias a képzés; nem az a cél, hogy évfolyamonként 10 Otelló vagy 8 III. Richárd hagyja el az iskolát, hanem az,

hogy a magyarországi és a külföldi

„színészi piac”

eladható karakterek kerüljenek ki innen.

Még a stúdiókorokban, 89 őszén, helyzetgyakorlatokkal, Petőfi-, Arany-, Ady-, József Attila-versekkel, Hamvas Béla gondolataival kezdődött a tanulás. Úgy is szoktunk fogalmazni, hogy bennünket nem érdekelt, éppen melyik csapat van hatalmon, egyetlen politikánk az, hogy Hamvason vitatkozzunk. Aztán idén januárban Rátóti Zoltán óráin különböző beszéd- és légzéstechnikákat sajátítottunk el. Márciusban Nagyváradon forró hangulatú Petőfi-esttel szerepeltünk; s tavasszal Soós Istvántól színház- és drámatörténetet hallgattunk. Ascher Ágnes is „belépett” az életünkbe; tőle szteptáncot tanultunk, s a júniusi zenés vizsgák koreográfiáját is ő készítette.

Az akadémián a művészek továbbra is oktatnak; rajtuk kívül további tanáraink a következők: Blaskó Péter, Madi-Szabó Katalin (ének), Decsi Ágnes, Reviczky Gábor, Végvári Tamás. Összel két osztály indul; az egyiket Usztics tanár úr vezeti; a másikat Császár Angéla tanárnő. Az akadémia ügyvezető igazgatója pedig Németh Teréz Katalin.

A napi programunk általában így fest: három-három délutáni és délutáni óra, közöttük rövid szünet. Beszédtechnikát, táncot, éneket tanulunk; mesterségóráink, sok helyzetgyakorlattal szinte minte mindennap van. Hogy kondícióink is rendben legyenek; rendszeresen tornázzunk, sportolunk. Együttműködési szerződést kötöttünk a szintén magán Korvin Egyetemmel, s így remélhetőleg hamarosan

egyszakos bölcsészképzés is biztosított

lesz szaktanulmányunk, vagyis magyar nyelvet, irodalmat, esztétikát és más tárgyakat is áthallgathatunk. Ami még fontos; negyedév végén praktikus okokból angol és német nyelvből legalább középfokú vizsgát is le kell tennünk. És, hogy minél sokoldalúbbá váljunk; az akadémián például szinkronképzést is kapunk, illetve lehetőségünk nyílik mind a filmes, mind a színházi színészművészet legpróbb mesztérfogásainak elsajátítására is. Sőt, még a stúdió keretében rádiós kurzusunk is volt; hiszen egészen másképp kell beszélnie egy színésznek a rádióban mint a tévében, vagy a színházban.

— Tehát egyfajta elitképző jellegű iskolának is tekinthető az akadémia, ahol valószínűleg ennek megfelelően a tandíj is igen akborsos?!

— Ennek összege havonta 3500 forint. Az iskolát alapvetően az Alapítvány a színház- és filmművészetért elnevezésű alapról finanszírozzák, illetve Gát György, a Linda vagy az Angyalbörben tévésorozatok producere, felajánlotta, hogy évente három növendék költségeit fedezi — én is e szerencsések közé tartozom — és bizonyos összeggel támogatja az akadémiát.

— Nagy a konkurencia? Alakultak már máshol is az országban magán színészakadémiák?

— Erről nincsen áttekintésem. Úgy tudom, hogy több színház mellett működő stúdió is hozzáink hasonló cipőben jár, illetve a Górnagy Mária vezette GNM-Stúdió is adhat majd diplomát.

— Van már állandó épületek?

— Egyelőre nincs. A Gáz-művek Művelődési Házában, Obudán bérelünk termeket kedvezményesen. Cserében ingyen fellépünk rendezvényeinken, illetve olykor gyermekműsört adunk. Egyébként valószínűleg itt rendezünk december 8-án az alapítvány számára egy jótékonyági bált; ahol mi növendékek járjuk el a nyitótáncot és az irodalmi műsorban pedig tanáraink lépnek fel.

— Mint Magyarországon általában mindenhol, a színházi életben is, finoman fogalmazva, „maffiózus” állapotok uralkodnak. Nem gondolod, hogy hátrányban lesztek a Színművészetin végzetekkel szemben?

— Én hiszek abban, hogy a mostani változások a színészi világra is hatnak előbb, utóbb, mégpedig úgy, hogy amikor majd mi végzünk, akkor már az lesz a lényeg, hogy ki mit tud és nem az, hogy ki-nek micsoda az apukája, kinek mekkora a protektora.

És éppen az elítélés jelleg miatt ekkorra talán már a nálunk szerzett diploma nem-hogy hátrányt, hanem előnyt jelent majd. Különböző területeink között szerepel az is, hogy együttmaradjunk; s ha lehetőségeink engedik, önálló társulatként, saját épületben lépünk fel. Az akadémián ugyanis már viszonylag rövid idő alatt is nagyon jó közönség alakult ki. Nálunk a színházak jórésére jellemző irigységnek a nyomait sem lehet felfedezni; éppen hogy segítünk egymásnak, ahol tudunk; azért, hogy minél többet megfeleljünk a vizsgakövetelményeknek.

— Talán mondhatjuk azt, hogy manapság megnőtt a közgazdász szakma tekintélye. Menedzsernek lenni — különösen a jó kereseti lehetőség miatt — a mai gimnazisták jó részének ez az álma. Az ország gazdasági helyzete miatt viszont a kulturára igencsak kevés pénz marad. Nem érzed úgy, hogy egyszer még megbánod ezt a pályamódosítást?

— Úgy vélem, hogy az ember belső lelki nyugalmához, egyensúlyához hozzátartozik az is, hogy azt csinálja, amit szeret. Sokak példájából kiindulva én nem szeretném sohasem azt érezni, hogy lehettem volna ez vagy az, ám végül is most mással foglalkozom, mert ezzel jobban lehet keresni.

Másrészt mindig is volt bennem egyfajta belső kényszer, hogy adjak az embereknek. Színészként, szeretnék olyan előadásokon részt venni, amelyek élményt nyújtanak a nézőknek és kikapcsolják őket egy időre hétköznapi gondjaikból. És úgy gondolom, a színésznek is, mikor belép a színház épületébe, ugyanígy el kell feleltetnie, hogy például aznap összeveszett a barátnőjével; vagy, hogy nem jöttek a vízvezeték-szerelők. Jelenleg sajnos viszont a magyar színpadokon többnyire a magánélet és a színházi élet összekeveredése jellemző. Tehát a színésznek a színpadon önmagukat játsszák, míg az életben ripacsodolnak és így sohasem természetesek. Magunkat kell a szerephez-törni és nem fordítva!

Sokan úgy gondolják, hogy milyen könnyű szakma a színészet: az ember bohóckodik a színpadon és aztán sokat keres. Pedig ez egy életforma, amely — ha komolyan veszi valaki a szakmát — nehéz és veszélyes, ám sok örömet is adhat. Én például sohasem felejttem el azt, hogy Nagyváradon fellépésünk után 20 percig dörgött a vastaps. Sokan sírtak is. Az első sorban ült egy 80 éves helyi költő bácsi. És akkor ott, az előadás alatt született meg egy kifejezetten nekünk ajánlott költemény. És bár még messze vagyok attól, hogy színésznek nevezsem magam, mindenesetre mindaz, amit Nagyváradon átéltem, felért számomra három Oscar-díjjal... R. I.

FALFIRKA

Jézus meghalt. De te sem élsz sokáig.
Jézus meghalt, de ne aggódj, Maria ismét terhes.
Mi a különbség Isten és a Mikulás között?
Az, hogy a Mikulás létezik.

Jézus, segíts!
Segíts magadon te, Jézus elfáradt.
Istenem, adj türelmet, de azonnal!
Jézus meghalt, de 50 000 szociális gondozó állt a helyére.
Vajon hisz-e Isten az emberekben?
Ne vigy engem a kísértésbe, rátálatok magamtól is!
A karácsony elhalasztva, József bevallott mindent.
Jézus él.

Micsoda, elhalasztják a húsvétot?
O, a szerencsétlen.
Közreadja: Kiss Tamás

Szalai Erzsébet

Gazdaság és hatalom

KAPHATÓ A JEGYZETBOLTBAN

AULA KIADÓ
1990

Egyetemünk kiadójának friss publikációja ez a kötet, amely Szalai Erzsébet válogatott cikkeit gyűjti csokorba. A jegyzetboltban további AULA-s újdonságok is kaphatók.

Feljegyzések a könyvesboltból

Motó: „Az élet egy ka-a-ba-a ré.”
(Liza Minelli)

1. Robin Cook: Gyötrelém éve 99 Ft
2. A szex öröme 197 Ft
3. Tanya füzetek kb. 130 Ft

n+1. Az európai irodalom története 300 Ft
Az életből elleste: 96